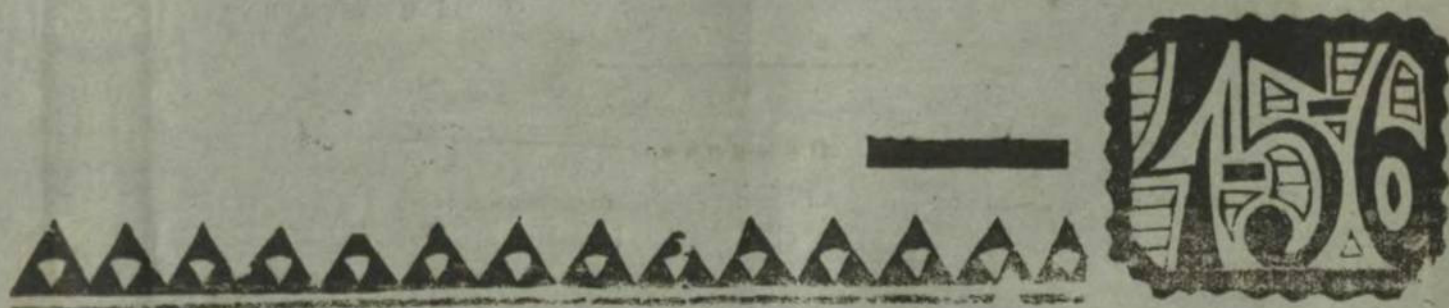

КРОКА

ДО ЧИТАЧІВ.

Беручи на увагу, що курс польської марки все йшов і йде донизу, та що наші передплатники, за малим винятком, не зовсім ретельно ставляться до вирівнювання залегlostей: ще й донині ми одержуємо тих 150 марок, що коштувало число „Веселки“ рівно рік тому, Видавництво, понесши великі stratи, не в силі було випускати число що-місяця і тому нині змушено шановних передплатників упередити: 1) Надалі місячник висилатиметься тільки по передплаті або накладною платнею, тоб-то за післяплатою; 2) Вартість місячника, завдяки дорожнечі, підносимо до 5.000 м. п.

Шановні Читачі бачуть і певні, порівнюючи вартість нашого часопису з іншими, що ми не переслідуюмо жадних комерційних цілей та маємо за свою і технічну і інтелектуальну працю лише одну одиніську заплату — втіху.

Р е д а к ц і я.

Помилки.

Сторінка:	Шпальта:	Рядок:	Надруковано:	Треба:
31	1	19	мадаме	madame
35	1	26	блянш е наур	blanc et noir
43	2	4	гіпостаець	hipostasye
"	"	"	parpihem	piprihem
45	1	13	Іможенізму	imaženizmu
50	2	10	сманок	смаком

З наступного числа „Веселка“ почне виходити регулярно щомісяця на 4. аркуші друку. Адреса редакції стара: Pologne, kallsz. Bpowa, 64 т. в Ф. Крушинському. Вартість одного примірника: в Польщі 5.000 м. п., в Чехію 5. к. ч., в Німеччину 5.000 м. н., в Румунію 15 лей, в Болгарію 12 левів, у Францію 3 фр., в Італію 3 ліри, в Бельгію 3 фр., в Америку 40 центів, на Україну 50 шагів в золоті.

Сторінка оголошень 150.000 м. п.

Редакція.

В Е С Е Л К А

ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЯЧНИК.

Ч. 4-5-6.

КВІТЕНЬ, ТРАВЕНЬ І ЧЕРВЕНЬ 1923 р.

М. КАЛІШ, ПОЛЬЩА.

З м і с т.

М. ОСИКА. Рефлексії	—	—	—	—	—	3.
І. П—О. Вечірнім смуткам...	—	—	—	—	—	4.
АЙТІН ПАВЛЮК. Давноні днів.	—	—	—	—	—	5.
М. СЕЛЕГІЙ. М. Гриві.	—	—	—	—	—	—
ЛІДА ДУЧИМИНСЬКА. Оливняний сон.	—	—	—	—	—	6.
ЮРІЙ ДАРАГАН. Гойдається місяць...	—	—	—	—	—	7.
Лист.	—	—	—	—	—	—
АП. ЛИСТОПАД. З циклю „На крилах весни.“	—	—	—	—	—	8.
ЕВ. МАЛАНЮК. Максимові Ридьському.	—	—	—	—	—	9.
Чужа весна.	—	—	—	—	—	—
Творчість.	—	—	—	—	—	—
БОР. ГРІНВАЛЬДТ. Малюнок.	—	—	—	—	—	10.
МЕРІЯМ. Понісся тихий шум..	—	—	—	—	—	—
ДАН. ЛЕВСЬКИЙ. Рояль... троянди..	—	—	—	—	—	—
АРНОЛЬД. Молода жінка до свого чоловіка	}	Переклади Ос.				11.
АНТЕРО ДЕ-КЕНТАЛЬ. Намогильний напис		Турянського				—
ВЕРЛЕН. Сон, як чорна тінь..		—				—
ОЛ. БЛОК. По днях минали дні (пер. М. Селегія)	—	—	—	—	—	12.
БОРИС Б. Під шопіт ночі кримської.	—	—	—	—	—	—
ЕВГ. МАЛАНЮК. Уривок з „Миней—Чет'ї поетів“.	—	—	—	—	—	14.
ПОЛЬ ВЕРЛЕН. Ariette (Пер. М. Селегія).	—	—	—	—	—	17.
ОЛЕКСА КАРМАНЮК. Тріумфальна арка	—	—	—	—	—	18.
ОЛЕКСАНДЕР ЗУБЕНКО. На роздоріжжі. (Пер. І. З—ко)	—	—	—	—	—	20.
РОМАН ЛЕСЬКОВИЧ-ГУЦУЛ. Ніч в Чорногорі	—	—	—	—	—	—
ГРИЦЬ КУБАЧІВСЬКИЙ. Вечір.	—	—	—	—	—	—
ОСИП ТУРЯНСЬКИЙ. Казка про „Зимову казку“	—	—	—	—	—	21.
МИСТЕЦЬКА ТРИБУНА.	—	—	—	—	—	31.
БІБЛІОГРАФІЯ.	—	—	—	—	—	48.
ХРОНІКА.	—	—	—	—	—	55.

М. ОСИКА.

РЕФЛЕКСІІ.

„Я—Архангелі Краси Вістун...”
„Я—нікчемний, Китайка невинна”.

Хвилинами, як Душу обійме Віра, як
зіроньки Неба колишуть серце, Я—
Архангелі Краси Вістун!...
І в тій Хвилині умерти прагну,
вмерти на землі, щоб жити
Вічно: Архангелом!..

—оОо—

Хвилинами, як не маю Сили вирватись із юр-
би—грокоту, як задовго вдивлюсь у її
грудь, що гугнявить сучасністю — І не
втечу під Омофор неземного шуму лісу—

: Я—нікчемний!..
Тоді, жити! жити прагну! бороти Зло!..

—оОо—

Мій, Єдиний Друзе!
Так, моє серце—Фенікс!
У годині скону на Землі, Я, Попіл ре-
зів'ю у серця Чистих, Супутників!
А зі святою Іскрою злину в Надзорі.
: Мерехтінням—Співом—стану я!..

—оОо—

Мій, Єдиний!
У Твоїх очах, я, часто шукав: Себе.
Ти, був пречудним, глибоко—втаємненим зер-
калом моім!
Ти, Одинокий, мій!..
І, співала Душа пісеньку Надії у
Воскресення!..

І. Л—О.

ВЕЧІРНІМ СМУТКАМ СИНІ РАНКИ.

У чорні хвилі
червений нурець потопає.
Тоне,
плесами в'ялих маків маліє
день.
Сонцем вечірнім у прозолоть лине
туга моя.
Минула дійсність снами сниться.
Далеко десь
хоронять осінь
солов'ї.
Вже материнка відцвіла—
Твоїх очей ф'ялки
далеко
Між нами—
все хрести,—
за нами—
туга,
Зозулею літа',
літа до смерти кує..,

Шляхом самних
будемо йти
гористим плаєм—
крізь смерть
до вічного Життя!
До окончної мети
самотні шлях верстаєм...
Між нами все хрести,
хрести—
за нами—
туга,
сни
: хоч не разом
разом будемо йти!
Проб'ємо світа підлі тами,
нові збудуємо світи
несплямлені рабів руками — —
крізь Правди і Добра шляхи
будемо йти
і сонце Віри
перед нами!!.

АНТІН ПАВЛЮК.

ДЗВОНИ ДНІВ.

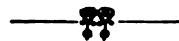
I.

Я дивлюсь знов гостро дням у очі...
 Із степів мужицьких проти бурь
 Знову вийшов, вирвався із ночі
 Як Сибіл селянських свист пророчий...
 Накликав: прийди, гори, підбурь!
 Я ні мук ні туги не боюся—
 Вогнесайно в серцеві мета.
 Польового, журного Ісуса
 Понесу я житнього хреста.
 Він же стане гімнами Свободи,
 Вже стріва ізнов простір, мов брат,—
 Знову бачу:—у степи виходить
 Польовий, наш рідний, Син Марії
 Із мужицьких, дальніх, темних хат.

II.

Із листям зжовклим, мертвим по ровах
 Осінні сльози шелестом незмінним
 Єдині, в жовтий захід тінний
 Проводили, по мертвих снах.
 Зоря блукаюча засяє...
 І жду. Вогніють їх сліди.
 О, обізвся хто! Прийди!

Ісус в поля нас викликає!
 Десь там, де з'явся шлях горбом,
 Десь там далекий беріг синій.
 О, простяглись там в захід тіни
 Німим, незбагнутим хрестом.
 Я жду. Із марень старосвітських
 Ще молитовність ся' в мені...
 Як там,—кошаючі вогні,—
 Як там,—в осінній далині
 Овічки німих офір мужицьких.

М. СЕЛЕГІЙ.

М. ГРИВІ.

Не легка річ чужую волю
 В уста любови перелить,
 Бо слово—пісня та в безмежжю
 Самітно, зранена скиглить.

Не лекша річ і власну долю
 Мінливим настроєм сталить,
 Бо вбогий настрій і безсилий,
 Щоб зміну явищ зупинить.

Найлекша річ уста німі ще
 Чужою силою сповить.

Найлекша річ і долю волі
 Услід за повівом пустить!...

3.VI.22.

ЛІДА ДУЧИМИНСЬКА.

ОЛИВ'ЯНИЙ СОН.

Порожні кімнати мого дому віють могильним холодом.

На голих стінах снує павук своєю сіть ніжних сріблястих ниточок... Час лине, чи стоїть—все одно.

Без думки й ціля числю повільними кроками кімнати.

Жалібне вбрання шепоче сухими листками, а сірі стіни говорять до мене гаміром тиші.

Чи я живу, чи ні—все одно...

Мого дому окриті чорним серпанком, а великий годинникові я вирвала розгойдане серце. Хочу забути про те, що діється на світі.—

Яксь рука кинула в кут жмут паперів, з яких виглядають до мене золотосудрі діточі голівки і зіваїлі обличчя... Хто вони? Колись я знала їх, терпіла з ними, сьогодні вони мені чужі.

Моя весна, мої шуми—минули... Що я пережила? Нічого—доволі—все одно!

Я терпіла—значить я жила!

Я сміялась соняшно до понурих людських істот, та вони вбили мій сміх. Я забула сміятись

— — — Я перестала терпіти... Я перестала жити, сьогодні я лиш є.

— Що значить сьогодні?

Яка різниця між минувшиною і прийдешнім? Життя—це шлях до смерті, а час—це вигадка практичних людей...

От і все...

Які ці люде дивні! Що значить: тревале життя?

... Життя найменш тревале хіба може замикати в собі щось тривалого?!

* * *

Крізь непроглядні мурн забуття, де я сховалась перед життям, лине до мене твоя туга—

Іноді я почуваю твою присутність, дотик уст твоїх; погляд очей... Чому колотиш мій сон? Чому мучиш мене?

Я терплю—значить я ще живу!

— Говориш до мене тонами піснi, які зависають на нитках павутиння і павук висосує їх значіння... Я не вмію відповісти тобі, бо уста мої закам'яніли, а серце не б'ється.—

А однак я живу!

Я промовлю до тебе мовчанням могили і ти зрозумієш мене...

Я знаю, що на світі в ніч весняку мерехтять зорі дивним холодом.—Я хочу уявити це собі...

— Ти збудив мене і я хочу жити—та вже пізно... Павук заснував двері мого дому, стіни мовчать холодні, а вікна відкриті чорним серпанком. — — —

Мушу чекати осени—смерти...

У мого годинника вирване серце і він мовчить.

Час лине і я числю моменти. Я втратила лік... Момент це вічність,—вічність— момент.

Знаю, що весна клонить увітчану голівку, знаю, що скоро будуть жати дозрілі колоски...

А я спуюсь, мов тінь, числю моменти—вічності і вічність моментів.

31.III.1923.

ЮРІЙ ДАРАГАН.

Гойдається місяць на хвилях,
Як п'яний...
За обрій туманний
Вже більш не сягне моє око—
А туга широка, широка
У серці і вітах похилих...

Гойдається місяць, як п'яний,
На хвилях.

Мов „радію виліг“
Сухий очерет над водою.
А вітер, як сурма до бою.
Ввижаються чалми, турбани.

ЮРІЙ ДАРАГАН.

Л И С Т

ЕВГЕНОВІ МАЛАНЮКОВІ.

І знов і знов Ваш стиль ви, азійий.
Хвилюють запашні слова.
Які ж Вам ще—музичні спазми,
Якого сну і сонця—Вам?

Спіззвук—Петренію і Піру
Красу приймаєте і вир,
Берете в руки Ви рапіру
Ідете радо на турнір.

І маки—пристрасти кокарда
До ваших стін падуть під гук,
—Стаєте Ви... і чорна ґарда
Вмить заслоняє Вам п'ястук.

8 V 23.
Willa Otilka.

АПОЛОНІЙ ЛИСТОПАД.

з циклю: „НА КРИЛАХ ВЕСНИ“.

* * *

Підем, Панно, у престори,
Де мажорний вітра подув
На безводній хвилі ходить
Переходом, як на морі...

Підем далі, там де луни
Вічноюних передзвонів
Невгомним срібним тоном
Зунісоять наші струни...

* * *

О, не бійсь, що розпустила
Темні крила ніч над полем...—
Доколя тільки колос
Та твій голос легкокрилий.

О, не бійсь, що зорять зорі
Сріблосорим переблиском,—
Як барвисто, яснолисто
Слів намисто нижеш скоро.

* * *

Не дивуйся, що з блакити
Самоцвіти хочуть падать,
Щоб принадно в твоїх шатах
Діамантами ясніти...

Не дивуйсь, що квіти вснули
І замкнули ясні очі...—
Нам струмочок прошепоче
Пісню ночі... люлі—люлі...

* * *

Тихо... спить усе в епокою,
Тільки грою ти сон гониш...
В пісні тонеш, передзвониш
Сріблотонами зо мною...

Тихо... любо, наче в сні я...
Казко... Мріє! Весно! Панно!
Нас тумани ніжноткані
Раюванням залеліють!

Подєбради р. 23.

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

. МАКСИМОВІ РЙЛЬСЬКОМУ.

Ще молитесь, далекий брате,
Серед звенигородських піль,
Ще не стомились карбувати
В коштовних ямбах вічний біть...

Краси веселий кондотьєре—
Несете хрест свій там, ген-ген,
Серед похмуро-рідних прерій
Ви—Еллін, схимник і Гоген.

Навколо хащі й печеніги,
А в кельї—тиші ніжний спів,
Реторти, циркуль, кольби, книги
І Ви—алхімік мудрих слів.

ЧУЖА ВЕСНА.

Співає сонце: слава в вишнях!
Весняний пенъ в теплі уміа.
Бує на розквітлх вишнях
Солодке м'ялоко землі.

Знов вірю—сонце сльози вотре,
Весна покличе в далечінь...

Чому ж рида бандура вітра?
Чому ж від хмар холодна тінь?

Чому ж так солодко до болю—
Сміятись, плакати, молитъ?
Все сниться, сниться рідне поле,
Юнацтва незабуття мить.

Все сниться молоко на вишнях,
Та не на цих, а тих, що—там,
Де рідне сонце славу в вишніх
Співа полишеним степам.

ТВОРЧІСТЬ.

Побожно буду жати жито
З колоссями достиглих слів,
Хоч час—зловісним ворожитом--
Ворожить повідь згубних злив.

Хоч чорний вітер дме з півночі,
Хоч небо свариться з-за хмар,
Хай наворожить, хай наврочить,--
Врожаю не віддам дарма.

Так живу жита, необоримий,
Від поту праці вже сліпий,—
І Муза перевеслом рими
Ось вяже строф моїх снопи.

6.VI.23.

БОРИС ГРИНВАЛЬДТ.**МАЛЮНОК.**

Оранжем вкритися сніг іскравий,
 По небу плеться фіолет...
 Останній дарить
 Сонце промінь
 І тихо гине сивий день...
 Упав на дахи, шаллю намерз...
 Електрокабель, скутий в лід...
 І чорноплямою похмурий
 На синьо-білім
 Сивий крук...
 У футро й пух одіті віти...
 Мільоном зірок мерехтять
 Рясноосіяжені ялинки...
 На вікна вітер срібний порох...
 І визерунки тче мороз...
 Обрій темніє...
 Сутеніє...
 І тіні, тіні там і тут...

МЕРІЯМ.

Понісся тихий шум	Мою душу обняв
Доляною...	Гадюкою...
Прийшов до мене сум	Пішов у ясний світ
Дівчиною...	Розпукою..
Прийшов до мене сум	В садочку зацвіло
Ридаючи...	Калиною...
І вийшов з моїх дум	Понісся тихий плач
Страждаючи.	Долиною.

ДАНИЛО ЛЕВСЬКИЙ.

* * *

Рояль... троянди...—Ні. Доволі!
 Огонь і грім—оце краса,
 Оцим захопися до болю,
 А що салон, рубіж, роса?
 Щаблі жіночого прогресу,
 Межа дрібненьких поривань,
 Прекрасний рай для поетеси,
 Що сил не має до змагань.
 Вазони... Ноти... Не цікаво!..
 Невпинно бурі прагне дух,
 Нехай летить! Хоч і крізаво
 Між людом пройде її рух.

АРНОЛЬД *)

МОЛОДА ЖІНКА ДО СВОГО ЧОЛОВІКА.

Тепер сповнилося вже чудо-диво,
Я вже тобі і страва і шапій.
Недавно ще боялась соромливо,
Тепер горю я, дар жагучий твій.
Недавно ще я, квітка ціпко змита,
Гасила в собі кров розбурхану,
Тепер я на подобу буруну
У сні твоїх мочей глибоко влита.
Ранійш ти був доріс; трівежно я ступила,
Тремтіло в мені тайне прочуття,
Тепер у тобі все моє буття.
Я розцвілася, неначе грядка біла..
Небаром обізветься в мені сила,
Що приведе на світ нове життя.

АНТЕРО ДЕ КЕНТАЛЬ. *)

НАМОГИЛЬНИЙ НАПИС.

Щасливий сей, що попри вир терпінь,
У пристрастей життя пройшов спокійно,
Що з нього зник несвідомо й розірйно,
Немов над морем ген—розвійна тінь.

Твоє життя—се снів рожевих рій:
Ти в ньому лиш, невинна, світло пила—
Збудилася, всміхнулася й злетіла
Назад у сонно-мрійний свій вирій.

ВЕРЛЕН. *)

Сон, як чорна тінь,
На життя кладеться.
Все йде в далечинь—
У безкрай несеться.

Вже не в силі я
Бачить щастя, муки,
Моя з могили я
Чую дивні звуки.

Темна десь рука
Гойда всі бажання,
Шню так стиска—
Скрізь мовчання.

*) Переклад Осипа Турянського.

* * *

По днях минали дні весною...
 Біля юяливого вікна
 Дружина раною порою,
 Як в ясирь пірване дівча.
 І я збрав думки докупі.
 А то—і спогади, діла.
 І було ясно до розпуки—
 Весна давно, давно пройшла.
 І запосядуть лиш докори,
 І буде пуста і журба.
 Пощо спускати на вікнах штори—
 Бо ж дня давно в душі нема.

Переклав М. Селегій.

БОРИС Б.

ПІД ШОПІТ НОЧИ КРИМСЬКОЇ.

Бугун, ярун інама харита!
 (Ані сьогодні, ані завтра не вір
 жіноц).

Раптово з пасма гір фіолетових упала таєм-
 ничо-чарівна кримська ніч.

Зчарувала і беріг, і скелі, і море. Із обер-
 нутого келеха—склепіння сафирового щедро ки-
 нула на хвилі перли—зорі. По білих гребнях їх
 простелила ясну доріжку лицареві таємному, мі-
 сяцеві блідолицьому, що зазира зухвало у вікна
 палацу царівни морської.

Суворі вартіві, що стережуть палац і
 Мосці, киприся, твердиною повстали на березі.

Мовчать, тримаючи напоготові гострі списи
 свої.

А у ніг колісається, шумить і вирує море.
 З глибин своїх несе тайни метрів земних і ше-
 поче довірочно, повіряє їх киприсам.

Умгу... умгу... відповідають вони.

А далі від берега (вони бояться поцілунків,
 ласки моря) чинари розп'яли намети взорчатих
 листів своїх і заздросні криють від зорів ціка-
 вих зірок груди матери своєї Землі.

Сплели, зіпнили руки—віти й розтягли
 шовки—сваби ізумрудні. Шелочуть заздро:

— Не пушу... не пушу...

А зірки—жартівниці гольчатими зорами про-
 тинають товщину намета, зазирнуть під него й
 веселий сміх розсиплуть в смарагдових нічних
 небесах. Одна одній на вушко слішать повідати,
 що бачили. Біжить—летить одна до другої й до-
 ріжка вогниста миготить, різь синам ночи.

Іскриться небо усмішками зорь, дзвенить сміхом трельним.

Попід корявин чинаром, в ласкавій сутіні— захистку пестять ніжно-рожеві, нечисленні, химерно сплетені руки свої куші Адамового дерева. Запавні, з вистріленими до високого неба коронами, магнолії розкрили свої парцеляново-білі келехи й жаденно ловлять ними з прозорого, п'яного спомини про денну ласку сонця, воздуха роси кришталеві. Наповнюють їх росами, а ранком рожевам до уст піднесуть Красуні Демкиці:

— Пий, Красно. космічні меді!

Чуйна, верхова міміза—миріза „не зачипай мене“ обвинувалася плащем парної димки золотистої й застигла в екстазі молитовнім. Тиха, сторожко-лячна, мов невіста—діва під вінцем, у брами невідомого страшного, але так бажаного, привабного.

Журчить, граючи брентить море. Топлять в глибинах його гострі взори свої баловниці зірки.

Вон-variant, вічний любас, легінь місяць з бажаним, пристрасно дивиться у вікна царівни моря.

А там з безодень глибини підноситься царівна. Розплітає свої змії—коси, усміхається кораловими устами і з почотом наяд впливає, блещучи перлами тіла свого, на поверхню моря.

І місяць—старий селадон приружив очі й цілує, бажанням запалює тіло Царівни морської.

* * *

— На м'ягких зеленім мурі, що в шати оксамитові угорнув безсоромно-голі скелі, підгобивши під себе ноги, сидів старий татар. Зелена чалма турбаном огортала йому голову.

Він, нащадок ханів бахчисарайських, столітній Алі-Ахмет—сім разів був у гроба Магомета.

— Ля гірляк іль Аяла, рузуль Магамет Алла!

Схиливши чорнокоосу голову на коліна прадіду молодий 18-тилітній правнук Гірапет, повіряв дідові таємницю першого кохання свого.

— Воша буде моєю! Не дадуть—умику! Втечимо до Анатолії. Там сам Шайтан не вістане!

— Дитино моя, слухай мене. Виростеш—розуму дістанеш. Не спіши! Не втече Зелінка—твоя буде. Тільки—не зараз. І я був таким молодим. Женився. Харига—до гяура втекла...

— Мені не втече. Кохаємося дуже. Зелінка Аллахом присяглася одного кохати...

— Ваа. Слухай суди. Нагайського оповідає:

Прийшла на землю п'єсланниця Алаха—гурія Весна. Буйним цвітом природу закосичила. Радістю сонця світ напоїла, хмільним запахом магнолій воздух наситила.

З безирю "благити на собі" красу принесла.
І співала в травах, бажання повних, і легіонами
крилець прозоро золотистих дзвеніла в повітрі:

— Хвала Алаху на землі!

І коли від священного гаю чорних дубів упав
на землю чар фіолетовий, положилася в постелю
квітів барвистих, І йшла повз неї в подоби жін-
ки заздрість і закрала зі сплячої Красу.

І стала сама Красою!

І йшла жінка—краса по землі, що є повна
соків материнства.

І казала вона:

— Я буду матіррю!

Тремтячою рукою, ножем зрадниці вдарила
в білі груди білої берези.

І припала жаденими устами до рани.

І пила соки материнства.

І дістала можливість бути матіррю.

— І далі пішла Жінка-Краса-Матір. І спіт-
кала на путі своїй Мужа.

— І спокусила його красою закраденою.

Так казала йому:

— Я дам тобі—тобі подібного!

І взяла Мужа.

І віддав Муж жінці силу—міць свою. Віддав
надію, віру. І хотів мати подібного собі.

І породила жінка—жінку!

О, сину!

Бугун, ярун, Інанма харига!

— Інанма харига!—повторило море.

— Інанма харига!—вібилося в аламах гір!

— Інанма харига!—стиха прошепотів Па-
рапет, ховаючи лице своє в складках широченних
шальвар діда!

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

УРИВОК З „МИНЕЇ-ЧЕТ’І ПОЕТІВ“

Памяти Давида
Верхогляда.

I

Він був сухітником і, що тяжче,—поетом.

Доля присудила його короткому життю
пропломнені в моторошно-глухій містечку—са-
мотньо, журливо й даремно. Люде спільного з

ним соціального становища грали в карти, чи-
тали торішню „Ниву“ і цікавилися хіба тим,
що з акушеркою чомусь почав частіш зустрі-
чатися аптекар.

А в тій кімнаті, що була йому за спальню
й кабінет, вартували по черзі Шевченко, Байрон
і Міцкевич. І коли астральна долоня одною з них
лягала на його гаряче чоло, він сявав знутри
теплим усміхом і писав свої чудно-хорі, недекро-
ві, як осінні троянди, вірші, що пахли ароматом
останнього тепла і передчуттям смерті.

Бог карає таланом і коханням завжди разом.
Отже поет кохав. Мусів.

II.

Вона (дружина свого чоловіка) була чуть переспілою панею о спалених таємною пристрастю очах і вічно голодній жадобі ще гнучкого під суворою сукнею тіла. Вона також кохала— жагою нездійснених і нездійснених бажань. І чоловік її, відчуваючи, як вона (вони відвідували хворого поета завжди вдвох) обгортає горло поетові білим шарфом, — несподівано низько кашляв і переводив розмову на спомини з університетських літ.

Так вони—гаснув день—сиділи трое: вона з тремтливим серцем і пальцями, чоловік її—похмурий і темний, згасле життя якого тліло тільки вугіллям чадної задрости, і поет, що спраглими очима жадібно пив осінній захід і мріяв про молодість, острів Ісландію, шалаш, про ню, вісьму, шагу й прекрасну з подихом моря в чорних косах...

Потім, коли підіймався туман і зазирає отруйно-п'яними очима в обличчя поетові, коли легені починали хліпати безсилим риданням глибокого кашлю, пані, раптом прокинувшись, схоплювалася і казала: „Ні, ні! До покою! Здоров'я—перш за все!“ І підіймала палець рухом старої ніккені—бонни.

III.

Весною столичні приятелі поета вирядили його до Єгипту.

Листи його з Каїру, що пахли солов'иним вітром, незнайомим сонцем і віддаллю,—пані одержувала не часто.

...Виходила з містечка в поле і, читаючи листів вголос, боязко дивилася навкруги. Потім, крадькома, плавно верталася до дому, як з побачення, і на допитливі уваги чоловіка відповідала правдоподібно—байдуже: „Була у лікарні—кланялася—питалася, чого не приходимо.—В мене знову мігрень—“ І, кидаючись в ліжку, хутко перелітала на крилах сну до Каїру...

VI

Ох, Бог карає своїм потрійним прокльonom завжди одразу: талан, кохання й туберкульоз.

Ці три тавра—три іпостасі одного божественного прокльону.

Що ж могло зробити випадкове тяжкою спекою, зблідле від огню небо Гелюана?..

В очі до поета нечутиною ходою приходила й схилялася Клеопатра—так, так!—він її одразу ж впізнавав по голодних устах, зимних, як зяло, і по спокійно—глибокому й до насолоди страшному погляду.

Вона заглядала йому в очі все глибше й глибше, маче душу хтіла тим есучим поглядом випити до яна.

Вогнем охоплювало тіло і серце обривалося куском льоду...

Ні! Гелюанське сонце не врятувало. Промайнула душна зіма. Непомітно сплавилася з весною й літом. І тільки календар промовив: „знову осінь“.

Вже не цікавили ні пікини до пірамід, ні дивно-кольоровий натовп в чудно-європейських вулицях.

В спраженій спокою пустелі душі фатаморганю аставала Україна з білими хатами, в вінку вишневих садів, під синім рушником теплого неба... І гукала й вабила, й махала рукавом вишиваної сорочки.

Була тільки одна—день і ніч—настирлива ірія: до дому.

Ніби сухотами згризене тіло—само, останніми зусиллями топих м'язів, прийшло до цього висновку.

І було ясно й солодко знати: там—смерть.

V.

Прозора зелень весни ще де-не-де лежала шматками під вже пристрасним промінням перших літніх днів.

В кімнаті ніщо не змінилося. Знайомі речі, знайомі меблі з виразом впевненого очікування зустріли задоволено-спокійно, ніби приїзд поета був, власне, тим, чого вимагала проста konieczність.

„Так. Добре.“—прошепотіло їх мовчання.

Тільки вікна цікаво дивилися—що ж буде далі?

І коли на стінах з'явилися гравюри й листівки незнайомих місцевостей, на столі—різні амулети й темно-крівава турецька феска (журливі трофеї далеких подорожів, що назажди затають в собі гіркий аромат минулого!),—то й шибки вікон заспокоїлися і знову байдужо-прозорим оком почали фіксувати кімнату, як і торік.

...Але головного я не сказав... Існує ще один прокльон Господа Милосердного, найтяжчий прокльон, бо поет ще мусить займати певне місце в соціально-громадській ієрархії. Отже... знову слідства, допроси, замурзані носи, темні душі таємних мужицьких істот, рапорти й протоколи... Поет був: слідчий такого то участку, такого то повіту. Машина пішла в рух. Спочатку давала перебої, скрипіла, а потім завертіла свою одноманітну стрічку днів...

Приходила пані з чоловіком; в-соте переглядалися листівки й амулети. „Єгипет... Ах... піраміди... розкажіть...“ Але під занадто рівним, вже щось знаючим і далеким зором поета—очі її осеніли і перед ними нестерпимо-сліпучим моментом проходила молодість. „Ах, вона так засиділася, а ще треба писати (з підкресленням) листи. Пора до дому...“ Чоловік з виразом старої шапки покіряво протягав поетові дерев'яну долоню: „Ну що, ж... До побачення...“

Потім між двома протоколами на шматку бібули поет нервово закріплював хрупко-журливу строфу самотою породжених віршів.

Пізної ночі, коли хоре дихання не могло впливати таємного ритму сну і п'яна погрожува-ла створенням занадто реальних галюцинацій, він схилявся над своїм куфром і з насолодою отруювався жовтим опіумом старих листів і фотографій.

...Гімназія. Київські студентські весни. Товариш—тепер відомий белетрист (який, після урочистого визнання свого талану Максимом Горьким, перестав листуватися), його перші книжки з бре-

хливим написом „учителів і друзів...“ І квітти,
що померли раніш кохання...

Очі заплинали солоною водою й туманили пен-
сне. Отруєний аж до меж смертного суму, в не-
стямі бездумно дивнився в закріпавлене ранком вікно.

VI.

Помер він, зовсім несподівано, десь коло
Різдва, коли чорну весну осені оділо пречистим
вісоном снігу під веселий марш морозного вітру.

Перестудився на снігстві, дома не мав сил
навіть зігрітися кавою, акрився кавказською бур-
кою і зразу ж пірнув у пітьму передсмертних
снів і маринь — — — — —

Спочатку—африканське небо і велике чер-
воно-псуче й страшне сонце Єгипту, що блиска-
вично росло й наближалось до нього. Він його—
проковтнув і сам ним проковтнувся—всім тілом,
і почав пражитись — — — — —

Промайнуло, але так графічно—вирізлено,
обличчя тієї бронзової жінки, що він її колись
бачив у церкві православних коптів в околицях
Каїру. Обличчя всміхнулось таємничо-солодко
і до блискучого ряду зубів приклало бронзового
пальця. Він хотів їй крикнути щось парубоцько-
гучного й веселого, розкрив рота, але—голосу
ні було. Це було так страшно, що він зомлів.
Од болю й жалю до себе захотілося шпакати...
Сухі ридання зашкрябали в горлі — — — — —

Потім, як в кіно, зі світлої точки виріс бруд-
ний, масно облитий сонцем Пірей... небо, розкре-
сляне густим лісом мачт, портова біганина, боч-
ки, канати... І якийсь кремезиний, з мідним об-
вітренням обличчям—матрос над самим ухом кри-

кнув: „Спі-і-р-ро-о!“ Від цього крику, що, здава-
лось, гудів всередині власного тіла, поет увесь зат-
ріпотів — — — — —

Жахлива тиша пуетки й остання нота „Осін-
ньої пісні“ Чайковського—згук лопнувшої стру-
ни — — — — —

VII.

Ховали поета через п'ять день: чекали крив-
них, яких не було.

Могила його, що була на західнім боці
містечкового цвинтаря, вшодовзі прикрасилася під-
кресляно—простим дубовим хрестом, який гордо
промовляв всім і кожному про свою скромність
і простоту.

Хреста поставила—Пані.

1914—1922.

ПОЛЬ ВЕРЛЕН.

ARIETTE.

Гугнявить, рида,
Немов дощ—хмаролім.
Та ще та гугня
В моїм серці рида.
О, забутий шал дощевий,
Бабахає в дах, бубнить!..
Повиває сум мій...
Ой, той спів дощевий!..
Рида без причин,
В моїм серці гугня..
Пошо? Жадних завин?
Жура кпить без причин.
Се надто злий біль...
Але не дити, що то є
Вез кохання й ганьбінь
І лютий серця біль.

Переклав М. СЕПЕГІЙ.

ОЛЕКСА КАРМАНЮК.

ТРІУМФАЛЬНА АРКА.

1) РУІНА ВЕЛИКОГО МІСТА.

Імпет війни лишив замість великого міста грузи з цегли брусів, дошок, скла, сталевих ферм і водопроводних труб. Жорстокий, неблаганий був ворог. Навіть за тінь непослуху до краю переляканих мешканців він карав смертю. Корінні обивателі зруйнованого городу втікали у світ за очі, щоб тільки врятувати життя, уникнути жакіть смерті й жорстокости чужої й одвічно ворожої влади. Руїни міста лишалися самі. І тільки здичавілі коти, ховаючись удень в норах своїх, уночі з'являлись на звалиських міста, дивилися своїми зеленими круглими очима на місяць і ждали чогось...

2) ФІНАЛ ДРАМИ.

Шаліла війна, падали царства; одні міліони людських очей зачинялося на віки, а другі лишалися на те, щоб дальше дивитися на грандіозну виставу буття.

* *

Руїни великого міста стали чорніти від дощів і вітрів. Де-не-де, на верхах мурів, почав рости бур'ян, малесенькі деревця, а влада ворожа все трималась і трималась...

Колишні випещені покойові котики стали кострубаті й зовсім дикі.

В одну холодну осінню ніч, коли жадеа з

них не вилазив зі своєї хрипівки на руїни великого міста, щоб подивитися на місяць і доволішні грузи, у таку то ніч, нараз, ворожа влада почала хутко забіратися зі знищеного городу. Мешканці, що чудом залишилися в живих, умлівали з таємних радощів, які зпирали ім дух у грудях...

— „Знаєте?.. Вже кінець—чули?...

— „Ч-ш-ш! Мовчіть!“

І співбесідники, зиркнувши одия другому радісними очима в найглибші закутки душ своїх, розходились, ніби чужі, ніби зовсім зі собою не знайомі. Але в серці у кожного лишалося солодке й приємне, ніби опісля щирого й палкого поцілунка до безкраю укоханих уст.

* *

Був ранок, але в зруйнованому місті вже не було чужої, ворожої влади.

Вистава буття закінчилася несподіваним фіналом— ворожа влада впала, а зруйноване місто здобуло давно загублену волю. Лишилися де-не-де на стінах її накази, але мешканці старанно їх зривали.

3) ЦІЛЮЩІЙ ПОДИХ ВОЛІ.

Лише тільки вийшли за рогатки міста останні салдати ворожого війська, як у тую ж мить на руїнах з'явилося нове життя. Завмерші квартали знову побачили на брукках своїх знайомих людей. Ніби на Великдень вони йшли й радувались.

Скрізь лунало чарівне слово: „воля!“

В храмах Господніх уста бабусь побожно шептали: „воля!“

На площах городських хори радісної молоді голосно співали: „воля!“

І ластівки в блакиті небес похапцем щебетали: „воля!“

І ніби чарівна фея, це слово стало відновляти зруйноване місто.

Із грузів цегли, заржавілого заліза й усіляких ручовищ став відроджуватися новий город. Почали прибувати з далеких мандрів його корінні громадяне. Де які з них дістали визначні становища у своїй відродженій державі.

А один, то навіть, став президентом.

4) ПЕРЕД ТРІУМФАЛЬНОЮ АРКОЮ.

Його ждали. Сподівалися. Килимами й коштовними матеріями прибрали балкони й вікна у відбудованих камінницях. У вітринах склепів пишався патрет його, прибраний живими квітами. На рогатках вулиць з'явилися емблеми з ініціалами його імені. Плакати й відозви; гірлянди й прапори; жінки й чоловіки; діти й старі люде— все, все це було для нього, для їхнього президента воскреслої держави. В погляді очей, в руках, в усіх дрібницях постатей мешканців, колись зруйнованого міста, було видно гордості їх: „Ось то ми які! Ось то ми зустрічаємо нашого президента республіки!“

* * *

Шмарагдові кольори весняної-зелені, золоті соняшні проміння, святочно зодягнений нагнп, військо в парадній уніформі, чоловічі депутації в чорному й жіночі в білому одязі, гурти селян у своїх яскравих строях,—все це злилося в каз-

кову мозаїку біля тріумфальної арки, яку навмисне хутко збудували, щоб зустрінути свого президента.

В одвертому ландо з білими кіньми, з фурманом і льокаєм в блискучих чорних циліндрах, він поволі чаближавсь до арки.

Захоплені товпи в зачаруванню й млюсній екстазі дивились на нього. Він кланявся в обидві сторони й привітливо усмітався.

5) ЗАПИТ ЙОГО.

В стороні й оддалі від гущі людських тіл, в самоті й тузі, стояв і я і... так само дивився. І в уяві моїй повстала блискача золота баня святої Софії в Києві...

„Заплюжений, оганьблений городе мій— який же ти зараз?“—як вихор пронеслося в утомлених думаннях мізках моїх...

Біля мене, ніби з землі, виросла постать з одвертою українською душею і глянула мені в вічі, та ж глибоко так, аж до самого дна моїх сумних зрачків... Ніби хотіла пізнати всі мої найбільш сокровенні думки...

Далі вона запитала: „Коли ж то й ми будемо зустрічати свого президента?... З арками, депутаціями й килимами?“

Ніби гостра сталь дамаського штилету, запит той загруз у мойому змученому серці й у ньому важко повернувся...

Одверте українське обличчя привітливо усміхалося до мене й жадало відповіді моєї.

— „Ах-ах!.. Не знаю, не знаю!..“

~*~

ОЛЕКСАНДЕР ЗУБЕНКО.

НА РОЗДОРІЖЖІ.

(Присвячується С. Чеботаревській).

Від маленької картки відвів я свій погляд зами-
слений,
І у невідь далеку, туманну полинув рій дум...
І побачив я в білій запасці смугляночку-дівчинку,
В оченятах діточе-наївних застиг німий сум...

* * *

Самітна мандрівниця... Непевно ступа її ніженька...
Раптом став перед нею лукавий, життєвий поріг:
А за ним, десь у млі безпросвітній, безлюдна до-
ріженька

Поділилася враз на дванадцять небитих доріг...

* * *

І глядять в далечінь таємничу сумні оченяточка...
Хто допоможе дитині? На певний скерує хто шлях?..
Хто потішить песьливо і ніжно тендітне дівча-
точко,

Нагодує, зігріє і висушить зльози в очах?..

* * *

Ні, не розпач: скорбота сумна, мовчазна відби-
вається
В оченятах задумливих—тих, що їм тільки б
цвісти...

Глупа віч... Темний шлях на дванадцять доріг
поділяється...

Ця смуглянка в біленькій, скремненькій запасочці
— ти...

Пернік, 1922 р.

(Переклав І. З—ко).

РОМАН ЛЕСЬКОВИЧ-ГУЦУЛ.

НІЧ В ЧОРНОГОРІ.

Небо укрите мірядами зір,
Пахоші вочи сповняють простір,
Сонні смереки колишуть вітри,
Снять в їх обіймах мрійливі яри!

Ніччю окутані бори-ліси,
Сплять полонини просторі верхи,
Гори завиті нічним серпанком
Мріють таємно, знесилені сном!

— * —

ГРИЦЬ КУБАЧІВСЬКИЙ.

В Е Ч І Р.

Так тихо, тихо по долині
Несеться з далечини дзвін...
Як гомін листя на калині,
Поволі замирає віа...
За лісом сонечко сідає
І золотий вгасає день.
Прокинувся пугач—ніч вітає..
Почав світити дуплястий пень...

13/II—1922 р.

„...Нехай ні жар, ні холод,
Не спинить вас“

В. Дядинок.

І. Ф. Франко „Каменярі“.

Казка про „Зімову казку“.

I.

За сімома горами, за сімома ріками, в сучасному славному місті Вавилоні жив собі в ясих палатах кравецький майстер на ім'я пан Цибуля. Він поклався по обіді у своїм золотосяйнім помешканні на софу, закупив здоровенне цигаро й дивився з тихою розкішшу на блідо синій дим, який штудерно гарними перстеньми вився над ним аж під стелю та ширяв над його кравецько-майстерною особою, неначе Господнє благословення. Рідко коли почував себе пан Цибуля таким задоволенням, як у сій хвилині. В почутті сього соняшного настрою його очі, що все були дуже маленькі, прижмурилися і ще більше змаліли, так що були вже подожі не на очі, а, сказати б, на очка. Сі очка позирали з якоюсь недбалою байдужістю (воно майже все так було) і кожний ворог (а хто сьогодні ворогів не має?) міг би сказати, що з них визирає щось не дуже то мудре... Але се робота Сатани, що несе діла божої сили, котра хотіла створити пана майстра Цибулю на „образ і подобіє своє“. Однак кожда людина, що вміє глибоко заглянути в душу, мусила б признати, що вираз Цибулиних очок так і відзеркалює лиш одну думку славного кравецького майстра:

„Гаразд мені на сьому світі.“

Пан майстер Цибуля відвернув нагло очі від диму і глянув у сторону, де два лицарі у шкур'яних шоломах усе стояли на сторожі перед ним у поставі „Позір!“ Сі два лицарі—його ноги, вперше сьогонд'я зачудували його. Він пригадав собі, що до війни він їх усе виразно бачив, а нині він помічував ледві кінчики їх носів, тому що вони сховалися за круглий горбочок... Майстер Цибуля засміявся сердечно, поклепає себе лівою рукою по сім горбочку так, як добрий візник усе клепає дружньо свого коня і благословив світську війну, що, мовляв, усім принесла нужду, руїну, смерть, а йому дала, Богу дякувати, товстенке пузо...

Його думки почали ширятися по стежках його життя. Наче пестлива пісня—колизанка услипляло його передовсім одно слово, що царило між золотий напис над розкішним храмом його почувань, слово „дор-бівся... доробився...“ Bei його однолітки та старші від нього люде або агнули на війні, або жили у злиднях по вавилонських закамарках. Були між ними професори університету, студенти, бувші й теперішні міністри Великої й Галицької України, конзулі, легатійні радники, парламентарські послы, адвокати, священники, словом—велика частина української інтелігенції, котра ізза ворожих політичних відносин мусила відірватися від рідної землі та коротала день поза дном на еміграції, здача на ласку й неласку щер-

батої долі. Пан кравецький майстер Цибуля був дуже гордий на те, що своїм самотнім талантом, який Господь йому дав: своїми ножицями добився такого маєтчану, що за нього міг би купити скарбниці всіх українських міністерств фінансів на еміграції та й ще мимо того пишалося б йому більша частина його капіталу. Не було кравця, що вишив би так гарно матерію краяти, як пан майстер Цибуля. А вже як викроював кишені своїм землякам, то робив се так якось дивно й основно, що їм при тім аж серце краялось. Алеж бо й майстер був із нього! Як вам пошнів блюзу, повісмя її, прицмокнув та ще вам і сказав, що се блюза, то ви були б присягнули, що се справжня блюза... Коротко: майстер Цибуля мав талант, а ще більше щастя. Не дурно одна старенька бабуся клялася, на чому світ стоїть, що сама бачила, як Цибуля в чепці родився...

Він був дуже гордий зі свого звання і з глибоким переконанням не раз балакав, що як би він і не другі, йому подібні на світі, то люде перше: згинули б з морезу; друге: ходили б голі. А що тоді сталося б з моральністю й релігією, про се страшно й подумати. Пан Цибуля уважав себе, так сказати, папою римським од людського тіла. З почуттям якогось розкішного призраства дивився він на українських діячів і патріотів на еміграції, яких напаячував назвою „інтелігентна

гомота“. Був переконаний, що зі своїми земляками не зробить ніякого інтересу. Про них висловлювався пан майстер ось так:

„Хіба можна з тими голопятами запускати в якісь фінансові справи? Сьогодні з такого Українця дипломат, конзуль, радник, а завтра ні я, ні навіть перший вавилонський швець його й за челядника не прийме...“

Особливу ненависть почував він до цієї породи людей, яких він називав „писателями“. В його голові не могла взагалі зміститися думка, навіщо Господь сотворив те зовсім непотрібне насіння? Лиш один рід людей користувався в нього деякою прихильністю. Се були, як він балакав, оці „писателі“, які під його диктат записували йому кравецьку міру або списували й рахували гроші в банках. Він і сам у собі почував талант на „писателя“. Адже він умів так гарно писати, що в підписі свого імені все тільки дві помилки робив... Однак дуже не любив письменницького стану, тому й не думав ніколи показати свою снагу в цьому напрямі. Ненависне було йому теж читання книжок. Любив читати тільки довжні записи й векселі своїх довжників, календар і в ресторани карту страв. Правда, майстер Цибуля уважав найціннішими дві книжки, в які вкладав усю свою душу, а саме: книжку „Як стати мільйонером“ і молятовник під шаголомком „З нами

Бог*. Він казав, що перша книжка служить йому для спасення тіла, друга має завдання спасти його душу. Одне чи дві книжки не жили зі собою в великій згоді. Бо коли майстер Цибуля читав у церкві молитовник, то все тоді перша книжка сунулася з якоюсь нахабною заздрістю на його душу й не давала йому молитися так, як Бог приказав. Але Цибуля не дуже тим і журився. Бо хоч і як він був побожний, але як би прийшло що до чого, то хоч і з болем серця, та все таки за мільон марок він рад не рад оддав би всю душу. „Бо мільон марок—балакав пан Цибуля—не такі щось таке, уважаєте, що дасться в руки взяти, а душа... Гм... се така маленька річ, що її навіть не видно"... Розуміється, він не продав би своєї душі раз на все, борони Боже! З того мільона він дав би трошки на службу Богу, висповідався б гарно за свій тяжкий гріх і його душа обповілася б їй, немаче білий голуб, побачила б знов перед собою відчинені ворота до царства небесного...

Пан майстер Цибуля поставив найвищою метою свого життя стати найбагатішим чоловіком на всю Україну. Почув він і переконався, що деякі українські видавці за кордоном дороблялися грубих грошей і заклав теж видавництво українських книжок та назвав його патріотичним іменем „Свій до свого!“ Сказати правду, він не

дуже любив видавниче діло взагалі, як не любив брати в руку книжку. Найгірше озлоблювало його те, що не тільки прокляті друкарні та кі дороги, але ті всякі письменники домагаються за свої твори платні. Не досить того, що ті „писателі“ стільки паперу псують, ні, ти, чоловіче, бери та ще їм за те й плати!.. Але, мій Боже! Якої то жертви не принесе сьогодні така людина, як майстер Цибуля, для загального народнього добра, коли з того і у власну кишеню щось капне...

II.

Думи і мрії вколисали повелі пана майстра Цибулю до сну.

Снав може годину, може дві сном сулукіного, цілій Україні потрібного чоловіка. Нарез він закопняв свої уста у трубку і почав їх наближати до уст якоїсь гарної любки, що приснилася йому, коли нагло хтось задрожив до його мешкання. Пан Цибуля прокинувся зі сну й кинув непристойне слово через те, що, мовляв, якась хвороба не мала коли його збудити, то як раз тепер, у найприємнішій хвилині!.. Але скоро тільки відчинив двері, крикнув радісно:

„А, мое поважання... мое поважання... Прошу ближче, пане професоре!“

В кімнату увійшов професор Вербицький.

Цибуля почав зтирати руки, попрохав його з якоюсь вишуканою чемністю сідати та зі святочним виразом обличчя шепнув йому до вуха:

„Пане докторе! Ми обидва зробимо знаменитий інтерес!..“

„Який знаменитий інтерес“, буркнув Вербицький байдуже.

„Адже се тільки маленька дірка“...

„Яка дірка?“ спитав Цибуля.

Вербицький відповів:

„На моїх штанях... на цьому місці, звідки, вибачте, ноги виростають...“

Цибуля взяв штани в руки, оглянув їх дуже скоро й заговорив:

„Се дурниця, пане докторе. Ми се скажемо залатати. Се найбільша дурниця. Я, пане докторе, маю до вас діло, що принесе нам обидвом грубі гроші. Чув я, пане докторе, що ви написали якусь... як вона зветься... якусь байку в зімі... Ви самі її написали або переписали з німецького поета... Той поет якось так дивно зветься... Чекайте, пане докторе... зараз... Чек... Чик... Шек... Шик... хай йому біс!.. Але ж то мене з пам'яті викинуло!“

Тут Цибуля підвів очі та впер їх у стелю й нагло аж крикнув із радості:

„Ага! Шикшапіра його звуть!“

„Шекспір“, поправив Вербицький та усміхнувся.

Цибуля зараз же відрубав:

„Шекспіра чи Шикшапіра—все одне. Сяк чи так—жидівське ім'я. Отже се така річ, пане докторе: мені розказували люде, що сей Шикшапіра—се найбільший німецький поет і якби я видав який його твір по українськи, то мов видавництво побилло б усі другі українські видавництва. Ну, а при тім, пане докторе, не одна корона капнула б і вам у кишеню, хе-хе-хе...“

„Значить, з вас і кравець і видавець у одній особі. Де ж ваше видавництво?“

Цибуля попросив Вербицького заглянути у другу кімнату.

Скоро тільки Вербицький увійшов у середину, зараз так і вдарив його в вічі великанський портрет пана кравця Цибулі, що висів на протилежній стіні, оправлений у золоті рами. Праворуч висів маленький образок зі звичайними черними рамиками, з поміж яких визирало сумне обличчя Івана Франка, а ліворуч у таких же рамах сяла поважна, сива борода святого Миколая. Поверх тих образів піднімався, як дух божий, образ папи римського, а під ними видніла велика фотографія Симона Петлюри. З гордощами і з якимось теплим спочуттям поглядав пишно мальований і ще пишніше оправлений кравецький

майстер Цибуля й, аж прижмурював очі до маленької, блідої, неоправленої картини, що була на половину схована за піччу й уявляла особу Тараса Шевченка в зімовій кучмі. А на самій горі, над іконою папи римського були виписані на синій стяжці жовті слова:

„Не забирати часу, бо час—то гроші“.

Подібно були складені і книжки. Тут орудовання контрастами дійшло до найвищої точки. Так, наприклад, у одній скриньці лежали брошури під наголовком „Спосіб на поріст волосся“, а зараз же праворуч одпочинав набожно молитовник; ліворуч пишалася „Історія боротьби з попани,“ на горі, „Січовий співаник,“ на долівці шпильки до краваток і т. д. Особливу увагу Вербицького зпернуло на себе кропило, яке висіло ліворуч ікони папи римського та сховало у своєму хвості чоло святого Миколая.

„Що азначить се кропило?“ питає Вербицький.

Цибуля перехрестився і сказав:

„Пане докторе, се кропило спасло мого життя!“

„Яким чином?“

„Властиво, пане докторе, мій розум мене спас, а вже потому кропило.“ Се було так: добре, кажуть, умерти за вітчизну, але я думаю, що ще краще жити і працювати для неї. Так я собі се розмірковував і от, коли мене мали взяти до

війська на війну, я нанявся до церкви за дяка й носив за священником оце кропило. А знаєте, пане докторе, як Австрія шанувала святу віру. А що я став дяком, значить церковною особою, то й тому держави не взяла мене до війська.

От вам, пане докторе і причина, чому се кропило тут висить... Тепер я можу спокійно жити і працювати для себе і для освіти українського народу“.

Вербицький побачив наглядно, що ліпше сліпому про барви говорити, ніж заходити з пашом Цибулею в розмову про естетичний смак і про другі речі. Він хотів забратися в Цибулиного помешкання. Та з другого боку обізвався в ньому письменник, якого такий тип, як кравець Цибуля, чимало зацікавив. З тієї причини Вербицький взяв його на іспит, щоб перекоонатися, чи в Цибулиній голові точніше тільки так само складені до купи всі клепки, як образи і книжки в його книгозбірні. Він упер у Цибулю свої очі з виразом напруженої допитливості й нагло заскочив його:

„Чи є у вас Тарас Бульба?“

З обличча пана Цибулі вичитав Вербицький змагання дати як найумудрішу відповідь на користь своєї фірми і своєї інтелігенції. Тому Цибуля глибоко призадумався, що йому відповісти. Скаже „Єсть у мене Тарас Бульба“, то се буде неправда; скаже „Нема в мене Тараса Бульби“,

то й се буде неправда. Нагло його лице пречинило й він ушкварив, як Соломон:

«Пане докторе! Бульба в мене є, Тараса нема.»

«Ви знаменито відповіли. А маєте ви в себе які романи?» сміявся Вербицький.

Се питання відчув Цибуля як образу свого імені та свого видавництва й відповів подражним голосом:

«Пане докторе, вибачте, я у своїй конторі не розводжу жадних романсів... лубочів... А втім—се, вибачте, моя приватна річ...»

Розуміється, звісно, пане Цибуле! Де ж би я смів робити вам які небудь докори? А чи єсть у вас на складі драми?»

«Драми?», аж крикнув Цибуля з виразом зачудування й найбільшої несмочности. «Пхе, пане докторе, як ви можете такі погані драми, такі, вибачте, смердячі папіроси палити? Коли ми оба зробимо інтерес, тоді ви, пане докторе, будете так само, як я, палити тільки гавана.»

«Ви смієтеся, пане докторе? Позвольте, що я спитаю вас: з чого ви живете?»

«Яке вам діло до того?»

«Перепрошую вас, пане докторе... я тільки так собі...»

«Отже знайте, пане Цибуле: я описую людську глупоту й на тім заребляю гроші...

«О, то ви повинні бути дуже багаті, пане докторе, бо людська глупота страшно велика...»

«Ваша правда, пане Цибуле...»

Пан Цибуля тут усміхнувся, прижмурих ліве око й забалавав хитро:

«Як ви такі багаті, то чому ж ви, пане докторе, такі погані драми палите...?»

«Се вам так тільки здається.»

Цибуля додав лукаво:

«Ну, а дірка на ваших штанах, пане докторе... хе-хе-хе...?»

«Се чистий випадок. І самому цісареві одного разу штани трісли...»

«Пане докторе, як вам подобається моя книгарня? Правда: все тут у мене складене гарно, чисто, порядно. Справжнє золоте пуделочко. Га?...?»

«Ви, пане Цибуле, справляєте своїм характером і своїм видавництвом, а передовсім всею великою освітою велику радість усім людям. Кожда людина, що подивиться на вашу працю й послухає вашої розмови, мусять радіти, тішитися й веселитися. Коли ж візьмемо на увагу се, як тяжко в сьогоднішніх сумних часах подитичому з радости засміятися, то ви, пане майстре Цибуле, є несеїдним, справжнім творцем щиро людської веселости, сміху й гумору. Я уважаю своїм обов'язком висловити вам, пане майстре Цибуле, мє щайовще признання за те, що завдяки вашій осу-

бі й вашій діяльності спираються на всіх людях, які з вами мають діло, оця глибока життєва правда: людина тоді найщасливіша, коли забавиться й засміється, як мала дитина."

Цибуля вже відчинив уста, щоб відповісти на слова Вербицького, коли хтось застукав до дверей і в середину увійшов високий і кремений мушина середніх літ. На його обличчі так і видно було сліди сучасного життєтиту. Хвилину дивився з зачудованням на Вербицького, опісля з почуттям радости запитав його:

„Пане докторе, невже ви не пізнаєте мене? Десять літ я вас не бачив. Та проте я вас тепер одразу пізнав."

Майстер Цибуля, котрий показував ознаки невдоволення із за приходу цього чоловіка, змішався тепер у розмову:

„За чим вас сюди привіяло? Чому ви не сидите каменем гарячим у моїй робітні?"

Тут обернувся до Вербицького й полегив йому:

„Се, пане докторе, мій писар. Дуже гарно пише адреси й листи. З нього добрий писатель, але..."—

Тут крикнув до нього:

„Якої хвороби ви сюди ліжете?"

„Не хоробайте так дуже, бо як я вам хо-

роби, то вас дідько забере!" відпавив йому його писар.

„Що?", кричав Цибуля. „Ви мені так? Ви—такий жебрак? Таке нічого?"

Вербицький унішався в сю прикру розмову і сказав:

„Не хвилюйтеся так, пане Цибуле! Ви цього пана так не лайте, се людина з вищою освітою і ви не смієте в такий спосіб із ним поводитися."

По тих словах подав Вербицький руку своєму товаришеві давніх університетських літ у Відні й запитав його, як йому живеться.

„Зле, погано, дуже погано, пане докторе! Всьогоднішніх часах усяка мізерія й голода розпаношилася й розперлася, як черви у гнилій соломі, а людина з якою небудь інтелігенцією мусять марно загинати. Не дав мені Бог талану та, як вам, не покінчив я своїх правничих студій і тепер довелось мені жидам воду носити."

При останніх словах глянув із великим гнівом і призмрством на майстра Цибулю, котрий обізався:

„Вибачте, я не жид і ви мені води не носите..."

„Але записую вам вашу кравецьку міру, а се те саме, що жидам воду носити. Що я кажу? Се ще гірше, бо жид дає своєму водомосові

бодай їсти, а я за свою працю у вас із годнуду, здихаю."

"А хіба ви за дурно у мене працюєте?" оправдувався пан Цибуля. "Невже ви не заробляєте в мене що-дня на вечеру?"

"А щоб вам ся вечера боком вилізла!" раклав писар і додав:

"Відколи маю діло, з тим падам Цибулем, мушу самий пісний хліб їсти, бо не можу жадної цибулі стравити, так мені опротивіла"

Ще переоравлився якийсь час гостримі словами, доки Вербицькому не вдалось усекох із них обох. Гарматенко стиснув Вербицькому щирину й пішов.

Цибуля мав охоту, як було видно з його обличчя, кинутися перед Вербицьким із грубою лайкою на неприємного Гарматенка, але здержався і сказав до Вербицького:

"Отже значить, я дуже радю, що моя книгарня подобається вам, пане докторе! Правда? Гей, Я й ви, пане докторе, ми обидва не провадемо на світі, бо у вас є талант, а в мене, вибачте, розум. Хе-хе-хе. Значить, як називається докладно ся річ, яку ви переписали зі Шикшапіра?"

"Навіщо вам се знати?"

"Я куплю її у вас."

"Я вам її не продам."

"Ей, пане докторе! Ніхто вам так гарно не

заплатить, як я. Скажіть, будь ласка, як ся річ називається?"

"Зимова казка".

"Так, так," гукнув Цибуля, — "Зимова казка".

Але тут одно мені не подобається. Той Шикшапіра великий поет. Се правда. Однак, чому він не розуміє того, що я, кравецький майстер, розумію? Я думаю, що Шикшапіра дав дуже кепський наголовок тій своїй байці. Поправте, пане докторе, того пана Шикшапіру й напишіть замість "Зимова казка" — "Літня казка", бо "Зимова" нагадує зіму, а се дуже неприємно, ну, тай тому ніхто тієї книжки не купить. Я радий би всім писателям тільки про літо і про тепло писати."

"Не вільно зміняти наголовок", зауважив Вербицький.

"Не вільно, кажете? А чи знаєте того поета Шикшапіру особисто, пане докторе?"

"А вжеж..."

"Так тоді, будь ласка, попросіть його, хай він сам дозволить переимувати "Зимову" на "Літню", а він певно на се згодиться. Коли ж не пристане на те сейчас, то закличете мене до нього, а я вже його переконаю. А як би Шикшапіра вперся при своїм, то я йому за сю маленьку зіму вечеру заплачу."

Вербицький сказав на се:

"Але ж, пане Цибуле! Що ви собі гадаєте? Невже

Шикшапіра ласий на вашу вечерю? Він може сто вечер вам заплатити"...

„Не вірю, не вірю, пане докторе! Як не скоче вечері, то я йому за дурно штани направлю, бо сьогодні всі поети в подертих штанах ходять... А чи ви вже давно знайомі з паном Шикшапірою?"

„О, ми ще малими хлопцями бавилися, а я йому помагав його Пегаза пасти..."

„Пегаза пасти? Що се таке, сей Пегаз? Баран... бичок, хе-хе-хе?"

„Се гарний і дуже норовистий лошак... Сей лошак дуже не любить таких панів, як ви, пане Цибуле..."

„Не любить мене? Так хай тоді здохне, хе-хе-хе,"—жартував пан Цибуля й додав:

„Та як се можливо, що ви обидва разом росли, коли Шикшапіра Німець, значить із Німеччини?"

„Він син німецького кольоніста з присілка Бабини, коло Оглядова, де я родився..."

„Так ви тоді побратими?" крикнув Цибуля й замітив:

„Ну, то зробимо всі три чудесний інтерес. Уважайте, пане докторе! Як ви купуєте в мене убрання, то питаєте мене:

„Скільки воно коштує?"

Правда? Так само я вас питаю:

„За яку ціну продасте мент „Зімову"... ні, Літню байку?"

Вербицькому ані на думці не було продати йому „Зімову казку". Але для жарту та для дальшої студії Цибулі сказав:

„Вам я продам її за мільон долярів"...

Цибуля роззявив рот, перехрестився і крикнув:

„Пане докторе! Або я несповна розуму, або, вибачте, ви... Деж так можна говорити! Подумайте, пане докторе! Я звелю першому ліпшому студентові, що має гарне письмо, переписати сю байку з німецької мови на українську, заплачу йому за се один доляр і він мене за те ще і в руку поцілує! Слово чести даю, що так воно. Але я вас дуже шаную, пане докторе, й тому хочу дати вам заробити. Знайте мое добре серце, пане докторе: я вам даю за сю байку аж три доляри!"

„Пане Цибуле, ви добре зробите, як дасте бідному студентові заробити."

„Колиж я хочу для вашого добра сю річ од вас купити."

„Я ніякого добра від вас не потребую!" крикнув нагло Вербицький. Цибуля збентежився трошки і сказав:

„Я так не думаю, пане докторе... Ну, яка ваша остання ціна?"

„Така сама, як перша."

„Мільон долярів?"

„Мільон долярів".

„Пане докторе, ви, здається, сьогодні в якомусь дивному настрою... Прошу вас затримайтеся з тією казкою ще два-три тижні, а я тоді прийду до вас і я певний у сьому, що ми оба будемо дуже вдоволені...”

„Пришліть мені завтра, пане Цибуле, направлені штани.”

Вербицький вийшов уже на вулицю, як нараз почув за собою слова Цибулі:

„Вибачте, пане докторе... Я побачив, що на задній частині вашого тімени вже ось-ось місяць хоче зійти... Я маю дуже добрий спосіб на се. Купіть у мене сю книжку. Бачите: „Спосіб на поріст волосся.” Я вам її по знайомості за половину ціни продам...”

„Дайте мені спокій, не потребую ніяких способів,” воркнув Вербицький. Цибуля зітхнув, що тяжко йде діло з ним і додав: „Ага, як я прийду до вас, то, будь ласка, подбайте за те, щоб тоді й сам пан Шикшапіра був у вас. Я чув, що сей Шикшапіра—то нівроку головка! Він докине від себе розумне слово, і, пане докторе, слово часті вам даю, що заробимо обидва грубі гроші... Моє поважання, пане докторе, моє поважання”.

III.

Вербицький сидів у кавярні й читав часопис. Перед ним на столику лежав його переклад

Шекспірової „Зімової казки”.

Нагло якийсь голос перебив йому читання словами:

„Дай, Боже, здоровля! Ви тут, пане докторе?”

Вербицький підняв голову. Перед ним стояв Гарматенко, який тимчасом подивився на рукопис і повний зачудування закликав:

„Герміона... Поліксен... Адже се „Зімова казка!” Відкіля се? Що се значить?”

Вербицький відповів:

„Що ж у тім таке велике?”

Дивуючися чим раз більше, відповів Гарматенко:

„Адже я також переклав на українську мову „Зімову казку” Шекспіра.

Тепер і Вербицький дуже здивувався. Показував на Гарматенка олівцем і питав його:

„Як? Ви переклали „Зімову казку”? Ви?”

„Слухайте, пане докторе, як се було. Ви самі бачили, який високий чин я займав у кравця Цибулі. На другий день потім, як ви були в нього, приходить Цибуля до мене, показує мені німецьку книжечку—Рекляма „Вінтермархен” Шекспіра й каже до мене:

„Дам вам один доляр, як мені перекладете сю книжечку Шикшапіри на нашу мову.”

—

(Далі буде).

МИСТЕЦЬКА ТРИБУНА.

М. СЕЛЕГІЙ.

М. ОСИКА І ЙОГО ПОЕЗІЇ*).

Хто передає всі деталі, той пропав; треба вміти схоплювати тільки характеристичні риси. В цьому одному й спочиває талант і навіть те, що зветься творчістю.

Олександр ПОТЕВНЯ.

В історії розвитку журнальної критичної думки можна прослідити досить цікаві моменти. Часом критика зиходить на манівці. А власне, часом, вона звузить своє завдання до якоїсь одної дрібниці, дрібниці, яка по суті мусила б як найменше цікавити критика та аудиторію, що в таких випадках, до краю, стяє солідарною і навіть захоплюється подібними пересудами. То є хвороба.

В добу романтизму французська критика ставила своїм першим завданням відгадати: „а хто є мадаме Д...?“ „Чи дійсно вона є дочка камер-фрау королевої?“

Останні 20 років XIX століття і перші десятиє двадцятого—російська критика хоріє на дуже споріднену недугу з недугою французькою. Ріжниця спочиває тільки на кліматичних умовах

*) Доклад, що читався на академії в річці „Веселки“.

і впливах останніх. А власне, російська критика тої доби ставить своїм першим питанням, своїм першим завданням: „Чи не копіює автор своїх героїв з живих людей?“ „Чи не складав він пашквиль?“

Як ми бачимо, завдання журнальної критики тут ще більше звузилось, а то й зовсім перебрало на себе обов'язок „III го уголовно-сисного отделения“

На славу у нас цього не було. Нема.

Проте ми маємо ще гіршу болячку.

У росіян було так: як доведуть, що то пашквиль, так і „всі шишки на Макара“.

А у нас—ні. Сучасна наша журнальна критика нічого не доводить. А просто з місця—до автора: „Ти сякий-такий, немазаний!“ „Ти нащо написав твір?“ „Та ти хто такий?“ „Так... так... Ми знаємо!..“

І певна парафія в екстазі: „Таки наша зверху... Придавили!..“

Досить влучно нашу сучасну критику характеризує Гі. Богацький:*)

„Українська критика вийшла до роботи з методом держимордів. І тому цілий час ми тільки

*) П. Богацький—Сучасний стан світового мистецтва. 1923 р.

й чуємо: „осади,“ „не вапірай,“ не „вилено пу- шать“. Та під регіт і похвали темного натовпу, наш критик то з одного, то з другого боку під- штовхує ногою молодих, невизнаних новаторів і, радіючи, вважає, що своє завдання виконав „по должності“, а то й „по совісті“.

Між тим у нас відчувається, особливо нині, гостра потреба в журнальній, здоровій, популяр- но-академічній критиці, яка була б доступною ширшим колам нашої напівінтелігенції, та яка б потягнула, слідом за поступом, до розуміння в сучасній літературі (з'окрема поезії) ідей, на- прямків тощо. Тоді наші парафіяне не одхрещува- лися б од усього „нового“ і разом не хрестили б усе „нове“ футуризмом, у найвужчому розумінні марки Марінеті, Маяковського, Семенка та за- пізнілого Ясенського.

На добрий кінець наш критик „переконую- че“ зауважує: „Автор визначається своїми сим- воличними нарисами... Стиль його рівний, читкий, ляковичний, що свідчить про на х и л до і м- п р е с і о н і з м у;“ або „нарис Н свідчать про пев- ний талант письменника, лише хотілося б побажа- ти йому, щоби більше дбав про викінчення своїх праць, як що це бажання буде йому потрібне;“ або: „рівний стиль твору пана М., викін- чена форма й доскональне знання історії з'являються головними цінностями

и и д ь о г о т в о р у.“ (Всюди підкреслення моє).

Подавати коментарії, разом з тим пошукувати змісту, в наведених ци- татах вважаю зайвим, бо ж усі вони викладаються у висловлені вище думки.

Ото ж, мої панове, і не дивно, що таким чином Михайло Осика став „всяким“, а його творчість „має у собі багато римованого слово- блудія.“

Коротко, дотепно, а головне „по совісті“... І справді, пощо досліджувати творчість? Скажемо, її ідейний бік, її розвиток, образи та інше, коли все це можна висловити, „охарактеризувати“ в одному слові: „словоблудіє“, „квалінья.“ Ще біль- ше! На одному з літературних вечерів, як мені переказували, один із письменних, у своєму кри- тичному відчоті, характеризуючи творчість М. Оси- ки, сказав: „Осику може читати і розуміти лише той, що знає азбуку „Морзе“.

Ось ті шишки, які жбурляє під регіт, поту- раючи критиці, натовп на голзу нашого бідного Макара. (Кажу нашого — співробітника „Веселки“).

Отже наперекір тенденціям сучасної нашої критики скажемо ми своє, хоч і бідне, хоч і аб- ге, про те шире слово за творчість нашого ко- леги. Будемо стреміти, як можна яскравіше, вис- вітлити її, уникаючи по змозі „критикоблудія“

(Це вже я в одному слові характеризую нашу сучасну журнальну критику).

Під великим, зловрогим, чорним цвинтаріщем лежать придавлені степи, лани і перелogi, і—люд української землі.

І здушує її чадний, ворожий лапоть в своїх повивачах брудних.

І, зрешена кривавими розливами, розніжилась до краю Мати-Страдниця.

І рілля свою пухкеньку та крихкеньку розістала білими полотнищами.

І покотився, шасаний на Страдницю голодний голод по негідних полотнищах із півночі на південь.

І кістяками оздобилася рілля.

Тай Дію гвалтувало все і всі. Вони ж себе прибрали у її Кіот. І всі кінци Месію, свого Месію шлють—„рускаво“.

І нещасливої стогін нації тороще й підіймає з петельок важку заслонку, що криє її сонце. Та ж відається луною ві всіх кінцях, ві всіх краях цілого світу. Та він і на сторожі, і байдушкий.

А вигманці потюють на своїх, на себе самого...

Оце є той дійсний світ, якому цілковито вдалий наш автор; це є те єдине і основне джерело його творчості.

І це все поет представляє у світі глибокого плекання ідеї у своїх сильних ляпідарних образах.

Перше, що вражає читача—це є „оригінальність“ викладу думок, на яку спромігся наш автор.

Отже з цього й почнемо.

Як нам уже відомо, джерелами його творчості служить недалеко минуле—визвольна боротьба, її форми, її наслідки. Щоби з'ясувати зовнішню форму викладу, її ляпідарність, її оригінальність, як у нас кажуть, необхідно, базуючись на внутрішньому значінні його форми, тобто на відношенні самого поета до поданих фактів, подій, або цілого змісту твору, чи його ідеї, визначити, а власне, звернути увагу на природу його вдачі, силу перейняття явищами і їх вплив на душевну рівновагу поета, його стремління тощо. Бо ж усе те, що є в наших духовних глибинах, в наших—кріпках, все те, при нагоді, має свій відтиск назовні, чого ми самі часом не помічаємо.

Внутрішнє значіння його форми говорить за те, що сам автор має якусь особливу вдачу, що він сам собі своєрідний. Далі, що він—людина крайности.

Коли через мереживо всіх його, до цієї пєри видрукowanych, творів ми добавучо грізне: бути чи не буги—то тут у нього нема жадних

компромісів, тут у нього нема середин на-половину, а є одно рішуче, категоричне—бути.

І Осика настільки цим переймається, настільки віддає себе владі патріотичного почуття, що, здається, ніби це павутиння спеленало його і відскремило від усього іншого, стороннього, що він по за цим не бачить решти світа з його дрібницями, стремліннями. І дійсно, він свідомий лише того всього космічного, що дітнулося його і спричинило йому незглибимий біль, або подало усмішку радості і тим покріпило в його вірі та надії; і лише це вмилюється на його ласку, приймається ним і відтворюється в поезіях. І, здається (а я в цьому навіть певний), що він в часи шаткування настільки переймається подією, фактом або явищем, що не в стані той сили вкласти в більш „ідеальні“ форми, бо вона в нього в постійному русі, нашвидко змінюючи одні явища другими, з яких поет і бере що є найістотнішого, найважливішого для його світлої ідеї—бути.

Додержуючись, звичайно, (умовного) логічного розвитку (далі—поетична пауза), він появляє одну думку з другою відсимилими нам стилістичними засобами, та, рясно вживаючи до того, у своїй руїні синтакси, двокрапки на початку рядка. Останнім поет визначає наслідок перебігу певних інших явищ, які з'ясовує наступний по двокрапці вираз; інколи то впрост значить вис-

нових самої думки. Цілі свої такі рядки думок поет метафоризує (символізує), вкладаючи їх в тонкі, дужі, проймаючі образи.

Отже, дивлячись через цю, безперечно правдиву, призму творчості, Осика стає ясним і зрозумілим, до того і вся його оригінальність викладу думок стає природною.

Тут, власне, в силі перейняття подією або явищем, в силі захоплення ідеєю і спочиває зовнішня форма його твору, що її поет укладає, користуючись одноразово як об'єктивними, так і суб'єктивними засобами творчості. В першому випадку поет перетворює свою думку в образ з кількох, а то й одного слова. В другому випадку поет надає своєму образіві артизму, тобто надає йому питомости та якості силою свого почуття, яке ту питомість та якість виловлює.

Говоримо так: твір мусить бути ясний, зрозумілий та інше. Тобто він мусить відтворювати ті думки, якими був перейнятий автор. А для того, щоби в читачеві збулися ті думки, що їх відтворив автор, необхідно і йому, як і авторові, мати представлення про річ твору, мати відповідні думки, хоч би в напівсвідомості, у формі розкиданих чи спрецизованих. Простіше кажу, мати необхідні знання про річ твору, тобто подію, факт, явище. Ось через що не всякий твір та ще сучасний, ще непережитий поезії може бути

нараз усвідомлений читачем (особливо тоді, коли твір читається з розрахунком—перечитаного не розуміти). До того ж в сучасних творах, може в їх більшості, ідея в будучині. І то, в поміркованих поетів вона в близькій, а в поетів зі вдачою більш руйнуючою—в далекій будучині. Річку творів Осики є Україна в недавно-минутих роках Відродження і Україна—будучини. Останнє, як було вже зауважено, просвітлюється через мереживо його внутрішньої форми і її значіння у всякому творі. Воно переходить червоною ниткою через цілу творчість поета і вже висловлено нами, як ідея, в одному слові—бути.

Бути нам,—нації, бути Україні...

І не дивлячись на те, що він весь у своїх джерелах і своїй ідеї, і, що і ті, і та в ньому, що ціле його ество зіллялось в щось одно з цілою національною катастрофою, що він свідомий усіх тих убійчих помилок наших проводирів; не дивлячись на те, що як ціла катастрофа, так і окремі руйнуючі явища глибоко відбиваються в його почутті, і, не дивлячись на те, що раз м з тим він приймає на свої плечі амена весь біль сорокаміліонного люду, всеж він, діючи волю своєму гострому почуттю, не ухиляється від сумної дійсності і фіксує ляпідерно все „блянше нзур“ речі твору, всеж він захищається сам собі вір-

ний, виводячи нас з кривавого, темного на соняшне, світле.

Змальовуючи річ твору, наш поет, як бачимо, наче скупиться на образи побічні, які б доповнювали його образи головні, загальні; а то, власне, і не на образи, а простіше, скупиться на приклади, які б поза домінуючими образами, поповнювали зміст твору, вносили б ширші окреслення. Це і є, властиво, істотноішою, найгрубішою рисою творчости Осики, яка поза зовнішньою формою різко відрізняє її від творчости романтичної.

У своєму огляді „Версифікація П. Тичини“ мені вже доводилося позначувати цю різницю. Все приходило до такого спостереження: поет романтик творив прикладами, поет нової доби творить образами, тоб-то, беручи основно, метафорами, а ближче метафоричністю або символізацією.

І образи Осики повстають стихійно, силою його перейняття явищами та фактами. Ось найяскравіший приклад творення образів у нашого поета:

Мандрівники—вигляди з рідного краю, жертви лихої неволі, у вірі великого трагичного—пережитого, у вірі блідій трагичної сучасности—хрюкання круків і, нарешті, у вірі своїх власних думок про будучину(— „Терпіння—Очі...“) мандрів-

ники, що перенесли весь тягар змагання за волю
і нині спокутують гріх своїх старших:

....По доленці хорій

у Вирі

— зітхнули

Мандрівники..."

(із „Літковишневим са-
доньком").

Проходить байдужий до всього час і їх тер-
піння діходить чорної розпуки:

... „Всему прокляття!"...

І далі автор майстерно, в одному надто яс-
кравому образі, передає весь той біль, усі ті лихі
та злі часи, що зазнала їх наша країна, все те
страждання, що зазнав його наш народ на цілих
просторах землі нашої, за весь період останніх
років визвольної боротьби, і що їх перейняли на
себе, на свої рамена мандрівники:

.... „І —

(— Нащо нігті

Серце —

— рвуть?"....

В цьому всепронимаючому образі, що потря-
сає цілим нашим еством, вложено цілі поеми, ці-
лі томи на сотки сторінок, як на старшу роман-
тичну добу. І все ж ті томи нігди не дали б су-
часникові чи майбутньому поколінню так сильно,
пронимаючи уявити собі той біль мільонів.

І далі наш поет не ховається з правдою, а
тут же нотує те „нуар", про яке згадувалося ви-
ще. І то у нього є приводом тих неспіхів і того
нещастя, що й донині переслідує нашу націю:

... „—Свої! Свої!"...

Ось ціла трагедія нашої визвольної бороть-
би. Ось тут, мої панове, в останньому—спочиває
не тільки іронія суб'єктивна—автора, а, головне,
й грізна іронія нашої долі.

Це місце не може перейти читач, навіть
зухвалий, щоби не зупинитися, не продумати гріз-
них картин минулого та сучасного. Така гостра,
яскрава тональність ошляхотнює наше ество, бу-
дить у нас потяг до чеснот, що було приспала їх
тінь зневір'я, та надає нам руху і жвавости у
нашому віковичному стремлінні. Тут і спочиває
глибоке значіння виховуюче, що так,
під цю хвилю, кінечне для нас у творчості, як
і значіння організуюче.

Але, щоби не проголошшити, не довести чи-
тача до крайньої розпуки, поет по „святій просьбі"
нарочито повторює початок свого твору і тим ні-
би приводить нас знову до душевної рівноваги:

... „Мандрівники

— зітхнули

у Вирі

по доленці хорій.

— — — — —

....„Устонька

заколювались...“

Звернемо нашу увагу ще на деякі з таких найконкретніших образів. („Великому—Нікому“) Автор оповідає про сучасний наш стан і широко своєї вдачі переходить до масштабу космічного. Бо ж то дотикається нас, не сприяє нам у наших змаганнях, а навпаки—руйнує нашу, і так не стійку, будівлю:

....„Врехня

Корінь

— догризає“...

Як коротко і разом з тим як аналізуюче глибоко і влучно змальовує автор в одному образі цілий ряд явищ. Прошу вас—трьома словами автор представляє наші поміж собою відносини, а головню—поміжзбручанські, цим образом автор малює політичний стан і відносини пануючих держав, націй до наших прагнень і нашого права і, нарешті, цим образом він представляє морально-етичний стан сучасного людства, сучасний чорний світ та інше.

Яка япідарність! Яке витончене поєднання різнородних впливів, станів або тонів! Це, власне, дає нам право сказати словами французького критика й естета М. Гійо: творчість нашого поета, його образи, за малими винятками, мають свою б а р в у, що єднає в одному—декілька тонів.

Отже Михайло Осика поперше є співець минулої національної катастрофи. Та, як бачили, не дивлячись на те, що співи його пересякнуті велетемськими акордами чорної розпуки, все ж вони не заводять нас на манівці, не дають нам зневіртися, а навпаки, криють у собі щось привабливого, що подразнює наше чуття і ми разом з ними зрештою виходимо на пахучу стежку, обік якої буяють ясні квіти і тягнуть свої пелюстки все далі, вище, вгору, до неї... І поет переконаний, що вони, квіти, досягнуть своєї мети, і вбачає то в скорому й певному єднанні наших ріжнокольорових шарів навколо „Пречисто—чистої Діви“—Діви України:

....„Білі ніжки

в Незабудьках

Оповивають лязури.

Незабудьки в очи.

Діві.

О! Месію породя...“

(із „Маріє“).

„Незабудьки“ (тоб-то всі ті, що називають себе Українцями, Українками, що взагалі вважають себе приналежними до української нації), поєднавшись в одну сім'ю, навколо одного „я“, з любови до своєї Діви—Ук р а ї н и стають певні свого світлого—прийдешнього, що Діва породить Месію. По-

трібно лаше ялимовити одностайно, з одвертою любов'ю „в очі:“

....„Діві.“

О! Месію породи...“

І ніби в доказ того, що народ наш, нація безперечно породить свого Месію, що вона має на це всі дані, автор починає свій твір—„Мі—не—Чоловік“ так:

....„Ні!“

Не—

: Чоловік!

Могутнє

: Я....“

а закінчує:

....„Ні!“

не—

: Чоловік!

Я—

Архангел!

Краси

Вістун!...

— — — — —
Гомін Неба!...”

(Між іншим цей же образ у Павла Тичини представлено так: „Я нарід дужий, я молодий!“)

Так само і тут, в Осики, під „я“ розуміємо український народ, українську націю; красою ос-

танньої, звичайно, буде породження Месії—відродження країни. Та коли б читач у своїй свідомості відтворив це „я“, навіть у формі абстрактній, як присуще індивідууму, всеж цілий ряд творів Осики, сила його перейняття ідеєю, приведе його до нашої синтетичності. Най буде навіть так: „я“—індивід—частка нації; сила часток складає націю, націю, як „я“—каже Осика.

Та тут, на будуче, я упереджу, що у своїй дальшій творчості Осика стремить порвати звязки ототодження свого „я“, самопосія: учись самій абсолютній красі! Цікаво, що тут у нього стає іншою і форма викладу (зовнішня). Внутрішнє ж значіння його форми тимчасом споріднене: „І співала Душа пісеньку Надії у Воскресіння,“—хоч це і застосовується виключно до однієї особи. Тут уже дається зауважити у нього поглиблення ідеї і наш поет стає на фл.софський ґрунт. Тут наче поширюється його обрій. Кажу „наче“, бо ж „Рефлексії“ є ніщо інше, як підсумок філософський його характеру попередньої творчості у спосіб ізоляції або з'окремлення свого „я“.

„Гомін неба“—космічна стихія, збудження через „я“—його рухом до „я“—могутнього. Це є символ, що вище переконань. („Гомін“ у Тичини—символ самого збудження нації).

З наведених цитатів ми спостерігаємо, що автор всюди представляє Україну, не як матір.

а й дотепер усе ще Дівою, що стане безперечно,
і то недовзі, матір'ю.

До нині ж у нього Україна Діва синтез Ді-
ви Марії—Матері Божої.

Своє відношення до Діви-України—Діви-Ма-
рії автор малює так:

....В твоїм

Кіюті—

Моя

Хвилинка

: Життя!...*

(із „Marie“).

Звичайно, тут будуть добавувати вплив ніц-
шеанства. Але я рішучо цьому заперечу. В оправ-
дання себе я обмежуся лише коментаріями до
цього образу і гадаю, що цього буде досить: Бла-
гостям і щедротам Діви-Марії—Діви України не-
ма кінця. Життя ж наше хвилинне; і в її кіюті, в
її покрові, або точніше, під її покровом ми маємо
лише хвилину його, проте ми її—Діву—ісповіду-
ємо. Цю сповідь ми читаємо ще в горі цього тве-
ру. Поет навіть хвилину життя віддає їй, бо
певний, що тільки тоді вона возликує, а він—
возсіяє:

....В твоїм

Кіюті—

Мою

Хвилину—

: Життя!

— зложу:

Душу—

: Підніжжям!

— зітхну.

(із *)

Кріпким

Богом—

Ти!,

— возликуєш,

І—я

Підніжжям!

— возсіяю...*

Тут ясно нам видно силу його перейняття
ідеєю, що на початку нариса служило нам під-
ставою для з'ясування його форми („оригіналь-
ности“) викладу думок.

Цікаво підкреслити те, що у нашого су-
часного дужого поета—Павла Тичини Україна є
матір і персоніфікацією України—Матері є Божо
Мати, тоді як у Осипа Україна все ще Діва і
персоніфікацією України-Діви є Марія-Діва (що
стала Божою Матір'ю).

Це порівняння досить характеристичне для
визначення і порівняння двох творчостей, двох
світоглядів, двох природ. Світогляди Павла Тичи-

*) В „Озимині“ помилково надруковано замість
„із“—„над“.

ня і Михайла Осики після творів цілком викристалізовані. І тут, звичайно, цілковито відповідає момент припадковості.

Коротко кажучи, Осика ще не переступив грані, що розмежовує ідеї національні та вселюдські. Та він і не думає того зробити сепаратно, сам; в данному разі він з непереможною вірою чекає на цілу українську націю. В той же час П. Тичина, лише як мистець, прикутий до українського чорнозему; ідеї ж його переходять межі національні і чим далі, тим все більше стають вселюдськими.

Таж беручи з'окрема персоніфікацію України-Діви, ми можемо підкреслити, що цим, власне, світоглядом і з'ясовується, чому саме Осика у своїй творчості так прикутий до недавнього минулого. Висновок один: Україна не була ще для нашого народу матір'ю; Україна-Діва ще не стала матір'ю. Але в муках і стражданнях, у великому терпінні і болю наша страдниця-Діва стає матір'ю, породивши Месію.

„І буде світ, і будуть люди.“ І буде Україна—каже Михайло Осика.

І поезія його, в такий спосіб, набирає цих пророчих. Правдиво, тут нема вимріяних дат: коли то буде?... Як, скажемо, у російського поета й критика Андрея Белого, який од вимріяності йде навпростець до пророцтва. Так, напр.,

у своїй „Епопеї“ (місячник), він, роздумуючи над минулим, сучасним і будучим в літературі, пророкує, що лише в ХХІ (?) столітті ми досягнемо мети, до якої нині простуємо; а то буде героїчний, титаничний епос; але тільки після 30-х (?) років, усвідомивши минулі „землеструси“, ми вийдемо на більш утворений шлях. Проте, недатоване пророцтво Осики, на нашу думку, надійніше. Тут ми лише зауважуємо, натрапляємо на вгрунтовану стежку, що виводять нас на ширший шлях, яким ми мусимо піти до здійснення наших національних ідеалів. Не дарма ж поет наш каже:

.... Я—

Архангел!

Краси

Вістун!

Тут „я“ виразно пророкує „Красу“. Тільки ж яке—„я“?—„могутнє...“ Це передумова. Ми мусимо стремити і вийти на шлях, котрий приведе нас до „я“—могутнього. (Безпечно, то є шлях створення глибокої національної ідеології,—щоби з'окрема всяке „я“ стало „вістуним Краси“ та—збагачення своїх культурних цінностей). І твори або ціла творчість Осики спонукає нас до того. Особливо у—„Великому—Нікому“. Передовсім єднання. Автор цілим рядом сильних образів, змальовуючи жахливу картину дійсності

і в ній—нас, звертається до братів—„Однодрева“,
єднаючи їх „казочкою“, спонукає дружнiще, з
більшим відданям піти вперед, бо ж:

.... „Брати—Однодрево!
Бур'яном

Тиша

— заросла.
— на вітарях
Мірт
— зів'яз.
— На серцях—
Лютий

Кігті

— гострить"...

Далі поет віддає Україні останню свою
давши. Це є те, з чого починаються всі
кінці. Це є те все, що в завершення можна
з зітханням сказати:

.... „Мірно
Сходу!
: Моя Рано!"..

Переходячи до артистичного боку творчості,
природу і повстання якого позначено ще на по-
чатку, мушу упередити, що тут звернемо увагу
лише на де які найхарактерніші та найважніші
ознаки цієї форми, що дадуть нам змогу найви-
разніше уявити собі Осипу, як сучасного мистця.

Загальне враження, безумовно, ми вже маємо
після його цитатів.

Перш за все не можна обійти динаміки (яко
світогляду) його творів, образів. Як ми бачимо
в образі:

.... „І —
(— Нашо нігті
Серце —

— рвуть?.."

а так само і в образі:

.... „Брехня
Корінь
— догріває"...

і в образі:

.... „Бур'яном
Тиша
— заросла"...

Та і в багатьох інших; поет цілком свідомо,
символізуючи ряд явищ, бере матерію, як прояви,
або вияви дієвих сил. В першій випадку—
нігті, у другому—корінь, в третьому бур'ян.

Взагалі ж про артистичний бік творів на-
шого поета напочатку доведеться говорити в
цілому. Це подиктовує нам його своєрідність,
або, як ми висловлювались, його оригінальність
викладу думок.

Найхарактернішою його ознакою в процесі
творчості, в той час, коли думка сформульована

в слові (словах) і має пересякнутись поетичністю, тоб-то—символізуватися,—є у я в а б с о л ю т н о ї к р а с и, яка, посідаючи ціле єство поета, в той час стає на межі (умовній) поміж словом та народженням справжньої поезії. І тільки перетявши цей світ, світ а б с о л ю т н о ї к р а с и, і повстає у нього, поза гнучкістю, еластичністю, привабливістю, я б сказав,—панянство або цнотливість його образу. Тільки такою передумовою ми можемо з'ясувати, а то і виправдати витвір таких образів:

...„Угодниче!

о, Поклоне!..

— Айстрів

елегійні стони.

— Айстри

в Труні

— руки ломлять"...

Річ іде про українську націю, а головню про всіх тих, що стали на шлях визвольної боротьби і може через власні похибки та загальну політичну ситуацію—„в Труні руки ломлять".

А хіба не напрошується тут питання: „Чи то ж усі взяли до того з чистими руками? Чи то ж усі прийняли той тягар з любови до „Пречисто—Чистої"? Чи то ж усі в цілій отарі з обличчям айстрів?..."

Де-які з його образів, протявши світ абсо-

лютної краси, поза своєю глибиною думки та тонкістю, підносяться на таку височінь артизму, на яку може спромогтись тільки велика людина—справжній поет і то в найдорожчі для нього часи, коли, як каже Шіплер, цілу душу переповнює якийсь музичний настрій:

...— Ні

не—

: Чоловік!

Могутне:

Я!

Подих Дів—

Глибінь віч

іі!...

В серці— —

Небо!..."

Пригляньмося, як тонко, як глибоко, як голубляче (з якою любов'ю!) поет характеризує це „я". Два слова—одня образ—де-кілька найтонших, найвиразніших, споріднених рис вдачі.

Тимчасом стильово наш поет, як і загалі ціле сучасне поетичне коло, сповідаю якого є „футурум," стоїть на ґрунті розрішення проблеми ритму. Але цей ґрунт не поглиблюється у нього в такому степені, як то ми можемо спостерігти у багатьох футуровців. А власне, розрішення цієї проблеми не набирає у нього істотних рис, яко проблеми формальної. І домінуючим во-

но стає тільки через свою залеглість зовнішній формі та її графічному малюнку. Досліджувати, в який спосіб то він переводить, вважаємо завчасним. Все ж ми зробимо до вищезгаданого декілька спостережень.

Слід зауважити, що наш поет не користується широко найрізноманітнішими технічними засобами для зовнішнього відтворення настроїв, думок та вражень і виразно не стремить до збагачення музичності своїх творів.

Про його ритміку можемо, звичайно, говорити, що вона не доскональна, що вона не завжди зіллється в щось одно, ціле, спільне зі змістом твору. Але тут ми можемо допуститися помилки. Напочатку було висвітлено доречність його викладу думок, доречність його графічного малюнку тоб-то і цілої форми зверхньої, бо в останню вкладається ритміка, що так само, з цього погляду, стає доскональною, але, безумовно, не в цілому, а в окремих своїх витворах, в окремих образах.

Хоч і не завжди, все ж наш поет цілком інтуїтивно використовує деякі ритмічні засоби, як, скажемо, гіпостасу:

...Білі віжки

в Незабудках

Вповивають лязури"...

Як бачимо, перший рядок хореїстичний. Цим

автор, настирливістю хорея, підкреслює підмет; далі ж, де відбувається рух або чин, він для надання останньому швидкості, для прискорення, не вживає чистого хорея, а гіпостаєць його паріхієм, тоб-то, у другому і третьому рядку, перші стопи мовного наголосу не мають. В цілому другий рядок у нього творить пеон третій, останній рядок складається з пеона третього і анапесту.

Або: „Тінь

— розкуйовдилась"...

Там же, де з'осереджується багато волі, де автор надає особливої сили, там він вживає ямбу (у його властивому значінні); до того для підкреслення кожного рядка з окремим, для з'осередження цілої уваги на окремих підметах та надання образів ритмічної і музичної спорідненості, він вживає то ліпометрії, то гіперметрії:

.....І

(— Нашо нігті

Серце—

— рвуть?..."

Як бачимо, цілий вірш творить ямб. Перший рядок—ямб урізаний, тоб-то в цій стопі не достачає одного наголошеного складу (ліпометрія), натомість у наступному рядку він додає „зайвий" початковий склад (початкова гіперметрія); і так

іде будова далі. Подібних прикладів, безумовно, можна навести доволі.

Так само слід віднести сюди його словотворчість, як підпорядкування слів ритмові: „миш-комдзвіний“, „пітковишневим“, „чорнообнявся“ тощо. Поза тим його словотворчість має ще своє внутрішнє значіння; скажемо „пітковишневим“—визначає пору, та йші.

Риму наш поет в цілому відкинув. А то її відкинула сама зверхня форма—графічна будова. Цим і з'ясовується частинно те, що читач, непризвичаний, розгублюється в думках, не додачує логічної лучби поміж рядками, строфами тощо. Про те ми мусимо відмітити у нього рими внутрішні, тоб-то риму у відношенні її до положення в рядку. Сказати, щоб тут у нашого поета була якась система, якісь внутрішні чинники, що керували б та регулювали їх, не можна. Всі вони в більшості випадкові. Поминаючи рими внутрішні—діспівні, що у випадковому застосуванні дуже рідко, а то й зовсім не спричиняються до музичності, ми натрапляємо на тонкі рими внутрішні:

...Моя Тирса!

: в крилах

Вітру—

Сонце

— в'є — — — —

Непомітна!

(із „Угодинче“).

Та поет на них надто скупий і вони в нього збиваються на асонанси—рими. Останні так само невиразні. А тут би варто нашому поетові звернути на них увагу та й на чергування самозвуків. То і то значно б спричинилося поетичному артизмові у відтворенні вражень.

Алітерації подибуємо, але знову таки не усистематизовано; проте до-речі: „Чад чорнообнявся“ або:

....Огонь—

На моїх

Вітах,

На тремтіннях

Хвиль

Душі

— невичиніє.

: Серафимом!

(з „Літковишневим“).

Наше величаво-сумує „о“ тут надто влучно (дивись вище: Бог—Долє... Долє... Просьба) припадає, підготовлюючи нас до наступних алітерацій: „ві“—„ви“—„ви“—„фі“, що надають образів легкої утаєності, притишеного подуву хвиль, сприяючи тим одтворенню самого явища.

Позбавлення рими в ширшому значінні може зайвий раз підкреслити, що Осика у своїй

творчості поза поетичною фантазією, поза фальшивим ліризмом.

Поетичні павани не яскраві. Зміст їх часом видається порожнім. Та, як видно, автор у своєму логичному розвитку не стремить їх заповнювати. Часом він навмисне уриває думку, переходячи до нового явища. Останнє з'ясовується у нього тим, що у хвилини творчості, у хвилини перейняття річчу твору та її складовими частинами—окремими явищами, дає себе інколи відчуття ілюзіонізму. Тут, змальовуючи окремі явища та враження, поет представляє їх так, як то подиктовує йому його уява (—шлях до іможенізму); до того по зовнішній структурі його творів ми спостерігаємо, що він інколи стремить своє уявлення речі або явища навязати читачеві,—збудити у свідомості останнього, що представлене ним має повну ілюзію дійсності та можливостей. І це псет переводить строфічно, ставлячи основний образ у створі деяких та можливостей, повязуючи його з попередніми та наступними—логічними висновками. Тут би поміж основними образами та побічними, мусив припадати у нього строфічний поділ; його подиктовує сам зміст, а також фінали віршових акордів. Між тим псет цього не називає і тому строфічний поділ за малими винятками затемнений:

....Незабудьки в очі
Діві.

О! Месію породив..."

Цей образ, як нам відомо, стоїть у створі:

....Я—

Архангел!

Краси

Вістун..."

Найяскравіше те у нього подамо в „Блакитній Думі“:

....Сопутники!

Молиось!!!

— Мозок

Ізмарагдом

— шепче.

Серце

в Душі Ваші

— дзвонить.

— Яворонько

Зорі

— хилить.

Надічка

Богом

— ходять

Сопутники!

: молиось!!!...."

Отже, узагальнюючи вищезгадане, приходимо до твердження, що особливої, в ширшому засто-

сованні, словесної інструментівки у Осипи не визначимо; тому і музичність його творів не дужа. Останній навіть мало спричиняється повторення окремих рядків, мотивів, образів.

Але тут, поверх програму, я дозволю подати, що то не потягає за собою істотних реформи, що до форми викладу,—відтворення доскональнішого розвитку подій, фактів. Коли у першому випадку нашому поетові дійсно бракує релефісності, то в даному разі це не з'являється необхідністю, бо кожна представлена ним річ не є твір в ширшому розумінні зі вступним словом, розвитком подій, розв'язкою або фіналом, а є тільки сильветкою почувань, тоб-то твір, що промовляє сам за себе.

І в сильветках Осипи ми легко натрапляємо на ту „мову,“ ми легко відчуваємо його „камінь преткновенія“ і це, звичайно, як раз там, де наше враження набирає найбільшої приємності або найбільшого болю. Напр., у творі „Літковишневим садоньком“ вся наша увага, всі наші змисли зосереджуються на образі:

....!—

(— Нашо нігті

Серце—

— рвуть?...“

— Свої! Свої!..“

В цьому місці наше чуття набирає найбіль-

шого, найпронизуючого болю. Отже, як бачимо, тональність сильветок нашого поета позбавляє, а то полекшує справу доскональнішого розвитку його ідей. З другого боку застерігаємо поета від збочень та змішування зверхніх форм „крайньої“ ліричності з одрамотизованою формою оповідання. „На Розпутті:“

...„Завіщо гнеш?

Адже—він

: хрест...“

Символ надто яскравий і більше говорить сам за себе, ніж дві крапки перед ним. Висновки зайві.

Поza тич „На Розпутті“—цілий скарб поетичних висловів з глибокими образами і ясною символікою у формі оповідання. Від нього відрить здоровим, живим цвітом, що з одного боку черпає свою силу з глибини ліричних, а з другого—впирається в ритмовану епіку. Це становить базу або середовище, з якого створиться літературний шлях будучини.

Підходячи до конкретних висновків про цілу поетичну творчість нашого поета, кончим стає звернути увагу на її філософичний бік. Кажу так, бо ж по тій невеличкій кількості відомих нам творів Осипи, не доводиться говорити тут, як про якусь цілість, систему тощо.

Паче того не всякий твір його промовляє як

Те, що його обрахува шляху свого повстання неодмінно переходить через світ абсолютної краси, свідчить нам про певний філософичний уклад нашого поета.

Глибоким плеканням речей і явищ, що є в нас і—зовні нас, через чуття власні, володаркою яких у нього, як і в Шіллера є краса, він діходить до пізнання найвищого розуму—сили, сили єдиної—Бога.

Такою силою у нього є основно огонь (момент натуралістичний), до якого все живе і неживе тягнеться самим згорипризначенням, тобто поза своєю свідомістю і несвідомістю („Літковишневим садоньком:“ „Бог Огонь...“—і якому все завдячує своїм існуванням—буттям. В іншому місці тій вищій силі, до котрої все стремить, і він додає епітета „кріпкий“ („Marie“):

....!з

Кріпким

Богом

Ти!

— возликуеш...”

Міцнішим над усе—кріпким є істина, правда. А правдою всіх правд є Бог. Це є творець і над нього нема нічого вищого. Він посідає безмежжя і творить цим останнім—безмежжам: Марія—найкраще, найулюбленіше божество, що дало, а я скажу, дає Віднову Світові, є у нього

безсмертя; то є добре. Для нашої нації, народа таким вищим добром, як ми бачили раніше, є сувереність її та конечно стремління до того, з любов'ю, кожного поодинокого „я“ в повному єднанні зі всяким іншим поодиноким „я“; і Марія—„Безмежним ткача.“

Отже призначенням людським згоря є творення добра. Предтечою його у Осипа—усміх сонця, Архангела співа, тобто, я скажу, соняшного „я“.

Й Ідеалом людської вищості є це соняшне, поодиноке, а не абсолютне „я“.

Та це тоді,—коли „я“—Архангел, а власне, коли таке „я“ передумовлює собою Марію, Безсмертність, Добро.

Цей ідеал людської вищості трохи нагадує нам „красну душу“ (Шіллер), що в ній є сполучені почування і розум, обов'язок і спонука.

Яскраво то наш поет представляє у „Рефлексіях“: „Я Архангел! Краси Вістун!.... і в тій хвилині умерти прагну, умерти на землі, щоб жити вічно: Архангелом!“ В протилежність цій вищості поет ставить „я“ інше,—гурби („її груди гугнявлять Сучасністю“) — — — „і—не втечу під омсфор неземного шуму лісу—

: Я—нікчемний!“

І ця вся сучасна нікчемність прагне жити лише для того, щоби боронити Зло.

Провідне ж „я“ у творчості нашого поета поперше „могутнє“, подруге—„Архангел“. Відлам перший, як згадувалося ген раніше, передумова вищости і суверености нації; відлам другий—передумова вселюдської вищости і самостійности.

Коли б нам випало сказати про метод його філософичних досліджень, то ми безумовно трималися б тої думки, що він спочиває на колосниках його Інтуїції.

Зрештою, перевівши короткий огляд творчости Михайла Осики, ми можемо сказати, що його поезії—сильветки то є міцні, соковиті грядочки, зігріті теплими весняними проміннями сонця, що чекають на борону свого господаря...

Академічне ж ми приходим до таких висновків:

1) О с и к а яскрава індивідуально-поетична відрубаність футуризму.

2) О с и к а втілює адецідовані імпульси та стремління цілої поневоленої нації у вислові глибоко (суто) індивідуальному, через що його сильветки мають значіння синтетичне.

І нарешті: 3) О с и к а—один із найбільших поетів співців пихої недолі—тяжкої катастрофи останніх часів і заповіту „бути.“

І справді, хто ще з наших сучасних поетів найбільше прикутий і найбільше перейнятий минулим чорним, і найбільше стремить через те чорне (факт—фактом) осягнути у своїй поезії скопроприйдешне світло?

І не дивлячись на те, що тимчасом джерелами його поезії є недавня минулизна, що він у своїй творчості ніби прикутий до часу, всеж поезії його матимуть свій чисельний вік, як його має історія. А що пережило історію?

20 квітня 1923.—Щипіорно.

Б І Б Л І О Г Р А Ф І Я

ДАРУНОК КИІВА.

Максим Рильський — „Синя Далечина.“
П. Філіпович—„Земля і Вітер.“
М. Осьмачка—„Круча.“

В-во „Слово“. Київ. 1922.

Недарма П. Філіпович взяв епіграфом до однієї з своїх п'єс це:

„Я на сторожі коло них
Поставлю слово.“

Пророчі слова! Як вирізблено, як постановлено на віки, на віки грізним вартовим Нації!

І коли читаєш і перечитуєш, і не можеш насититися живучим змістом оцих скромних книжок, то з новою радістю, з новою невимовною

силою розумієш: Не змерла і не вмер! Живий Бог України! Жива душа її.

Слово стоїть на сторожі її нині грізніш і потужніш, ніж коли-будь.

* * *

Народ наш давав геніїв, але майже не давав інтелектів. Це трагичною прикметою проходить через цілу нашу криваву історію. У нас були Хмельницький і Сковорода, але не було Бісмарка й Канта.

Це глибоко відбиває в собі наше мистецтво і перш за все поезія—дух нації.

Був Шевченко. Є Тичина. І буде новий Шевченко.

Нарозжуються вони вулканично, як вибух найглибших вітрів нації. І це не парадокс, що періодична поява їх відбувається наперекір усім законам, бо ж у інших націй геній—явища закономірні, історично-логічні, що були підготовані рядом літ, соборної праці покоління на дамиї ділянці культури. Ні Данте ні Гете не були, історично кажучи,—чудом. Шевченко й Тичина—безперечне чудо.

Тих негеніальних, рядових працівників в поезії, що підготовляють появу генія, тих де-Банвілів, Готьє, Тютчевих—у нас до цієї пори не було.

Замість широкого поля культури, з обробленими інтелектом окремими ділянками

її,—ми маємо десь глибоко, під товстою корою чернозему—вогняну серцевину, де з'осереджувався вулканично-потенціальний геній цілої нації. І цей геній, проявляючись у історичних моментах несвідомого національного натхнення (чи то як наслідок детонації історичних катастроф), робив з українського народу щось в роді народу—вундеркінда.

В нашій поезії завжди вражала ця копосальна диспропорція між генієм і інтелектом: майже не було в ній—майстра, навіть ремісника, фахівця в сфері поезій, яко галузі культури.

А коли й з'являлися культурні діячі такого типу, то вони, почувавши ридательний брак інтелігенції, або різали себе на шматки для обслуговування всіх галузей культури зараз (Франко, Куліш) і загинули як артистична суцільність, або занадто переростали суспільство і були трагично-самотніми (Коцюбинський), або ж підпорядкували свою творчість чомусь іншому (Л. Українка).

В святій простоті наша духовно-демократична інтелігенція вірила, що тільки поезія, втиснута в „громадянські мотиви“ і оздоблена „терновим вівцем“,—має право на існування, і тим нищила дійсню національну поезію, не розуміючи, що якби Тичина, в своїх творах ні разу

не написав слова „Україна“, то його поезія чи на іоту не перестала б бути могутньою, істотною, вперше після Шевченка—органічно-національною.

Геній з'являвся раз на півстоліття, з'являвся самотній, не оточений своєю плеядою, не засвоєний своєю епохою, котру він переростав.

І ми можемо тільки дякувати Господеві, що дав нам Шевченка, чудодійно викликав його з вулканічних глибин несвідомої нації, бо прослідкувати, спостерігти який-будь підготовчий процес перед його появою не уявляється можливим: цього процесу не було.

* * *

Оттому-то Максим Рильський є в українській поезії цілком нечаяною радістю (хоч чутливий читач міг цю радість предбачати з перших кроків поета).

Тільки Максим Рильський є в українській поезії першим справжнім майстром, першим Метром в загально-європейському змісті цього слова. І тільки з появою Максима Рильського наша поезія входить в шеренгу загально-європейських поезій.

Зовсім не перебільшено те, що недавно писав в „Скомандері“ про Тичину польський поет і критик Ярослав Івашкевич, а власне, стверджував неможливість перекласти більшість поезій

Тичини на якусь іншу мову. І дійсно, геній Шевченка, Сковороди, Тичини—в цілому—безперечно зрозумілий лише Українцеві.

Рильський, будучи без порівняння меншим від них, будучи поетом середнього рівня,—є зрозумілим і рідним і Французові (особливо!) і Німцеві й Англійцеві. І в цім полягає його значіння для української поезії, в цьому його потужня й цілком нова у нас сила.

На його невеличкій, з таким тонким смаком виданій книжечці лежить прозорий серпанок глибокого суму за культурою, за цивілізацією, за синьою далечинною Європою, де

...співучий Лангедок,

Цвіте Шампанню Франція весела,

Де в сонці тане кожен городок,

І в винограді утопають села...

І ляйт-мотивом цієї прекрасної книжечки, здається, цілком певно можна вважати кінець титильної поеми:

Ти випив самогонку з кварти

І біля діжки в бруді спиш,—

А там десь—голуби, майсерди,

Поети, сонце і Парижі!

Всі вірші його однаково гостро й тонко вирізані впевненою рукою—досвідченого гравера і зафарбовані шляхетно-м'якою фарбою мудрої іронії, трохи епікурейського тону,—відкривають

солідний етаж літературної культури. Серед професорів нашого поета, крім греків, можна бачити такі наймення, як—Бодлер, Пушкін, Вячеслав Іванов, почасти—Ренбо й Аниєвський. Вже одне це багато говорить за поета, як майстра.

Коли ж ми доламо до цього органічно-національне відчуття Шевченка (особливо—перший вірш книжки) і суто-українські—гумор і світлий смуток з нахилом до філософування, що ними просякнута поезія його, то приблизно уявимо собі обличчя Рильського—поета.

На загальному тлі, порівнюючо низької, інтелігентності нашої інтелігенції, серед культурної бідності нашої літератури Максим Рильський—цілком нова, яскраво-виразна культура індивідуальність.

Яко досвідчений літерат, майстер і поет—Максим Рильський є найбільшою запорукою могутнього майбутнього української поезії, а головне, запорукою того, що Тичина не в і не буде самотнім, що навколо Тичини сузір'ям зазоріє плеяда поетів цієї доби, і під українську поезію працю Рильського і його помічників буде підведено міцного культурного фундаменту.

І хай ці вірші Рильського, що дозволю собі навести, промовлять читачеві виразніш всякої критики (жалкуємо, що за недостатком місця не

можемо навести таких шедеврів, як „Фантастичний бріг“—октави, „Рибальське послання“ і „Сафо до Афродити“—цілком виняткова річ в світовій поезії).

—

Нашу шлюбну постелю акаїтчали троянди
пахучі.

Образ Киприди її благословляє з кутка;
Ми принесемо богині смолки медово-солодкі,
Темний, міцний виноград і молодих голубят.

Сонце сховається в морі, троянди запахнуть
п'яницею,

Руки шукатимуть рук, уст—пожаднали уст...
Дай же нам сили, богине, в коханні проди-
ливими бути,

І в завороженому ніч мудрого сина зачать...

—

Хіба ці гекзаметри написав не Едлін по-
духу? І що перед ними майстерні, занадто май-
стерні імітації Ередія?

* * *

П. Філіпович це логичне розвинення діяль-
вості Рильського, його перший брат і перший
помічник, що хоч і не проявляє значної ліричної
енергії, та проте є „робітником в майстерні
власних слів“, як цілком слушно пише сам про
себе. І слова його справді майстерні, коштовні,

з „старої бронзи“, сонети—найбільш міцні в сучасній нашій поезії, ямби—найбільш „польотні“, найбільш динамічні.

Обидва поети стоять на чолі неокласичної школи в Києві і хай їм Бог допоможе надати нашій поезії ціху культури, розробити форму, повернути її знову від Московського Сходу до Європейського Заходу, від випадкового вундеркіндства до культурної впевненості й прекрасної простоти.

Була велика небезпека в тім, що від пасторально-хуторянських „карі очі—чорні брови“ поезію нашу брудними руками малоросійських марієвгофів було пхнуто на московський переплиг до „пролетарської творчості“, до позиченого рефуткосноязиччя. Якби це сталося, то наша поезія, позбавлена міцного культурного ґрунту, могла б опинитися „на воздушках“. Добре робити цей переплиг Москалям, що мають Братияського, Тютчева, Брюсова, Анненського, Гумілова й Шершеневича.

Для нас цей переплиг був би в національним відношенні фатальним.

І ото Рильський і Філіпович (зкупі з рештою Київських поетів) усувають ідждливність цієї небезпеки.

Взявши циркуль і стілоє, вони несуть свій подвиг без плигань в „мічево“, без яничарсько-

го патосу, без „наплязять на Європу“, але—жертвено, святобливо й дійствено, як належить цеховим святого ремесла, ченцем Ордену Муз, робітникам в „майстерні власних слів“ і Україні цям.

Чолом вам з сумної далечини еміграції! Сумної, бо „синьою“ ця далечина увижається лише звітіль, де серед руїн і крові під чорним вітром історії горять лямади вашої творчості, дорогі поети!..

• • •

М. Осьмачка—стоїть по своєму артистичному напрямку осторінь „неокласиків“.

Цей поет, з виразними прикметами імаґініста, безперечно пройшовши крізь творчість Тичини й пройшовши уважно,—не тільки не загубив себе й не зрадив собі, а навпаки, лише зміцнив своє національне ество, укріпився в своїм національним дусі. Поет вже дав дуже багато. Але віримо, що „Кручою“ невичерпано усіх скарбів його талану.

Техніка його вірша (верлібр+метр народньої думи)—показує дозрілість майстра, що зміє не лише шукати, а й находити.

Не можна не відмітити графічних оздоб усіх книжечок, а зокрема роботи арт.-мал. Алексеева (обклашка „Синьої Далечини“).

В-во „Слово“ може пишатися цими наслідками своєї видавничої діяльності.

ЕВГЕН МАЛАНЮК.

З ХАРКОВА

Штабель—альманах. Володимир Сосюра, Михайло Йогансен, Микола Хвильовий. В-ня Всеукрліткома. Харків 1921.

Д'гори—М. Йогансен. В-ня Всеукрліткома Харків 1921.

Червона Зіма—поезії Волод. Сосюри. Всеукрліт. р. 1922.

Рецензію за недостаткою місця буде подано в наступнім числі.

„НОВА УКРАЇНА“, січень—лютий 1923.

Місячник письменства, мистецтва, науки і громадського життя під редакцією В. Винниченка і М. Шаповала. Рік видання другий. Прага—Берлін.

Брак солідного т. з. „товстого“ журналу, почавши з 1919 р., у нас гостро відчувався. Відсутність такого журналу зреформована „Нова Україна“ вповні заступила.

Гро сил журналу—це діячі літератури, мистецтва й науки, що належать до нашої старшої генерації. Є, правда, й пара нових імен—Ю. Дяраган та В. Підмогильний. Ю. Дяраган відомий для читачів „Веселки“ зі своїх поезій, що друку-

валися на шпальтах нашого журналу; В. Підмогильний—нове ім'я. (Оскільки памятаємо, перший його дебют „за кордоном“ був у Л. Н. Віснику, у 1922 р.) Нариси цього письменника „Повстанці“ вказують на поважний письменницький хист, здібність опановання й мистецького перегворення предмету.

Науковий бік журналу представляють праці проф. П. Андрієвського, проф. Д. Антоновича, Л. Білецького та П. Богацького.

Всі твори, за винятком статті Л. Білецького: „Поетико-психологічна школа та перспективи літ.-наук. критики“, вдало задумані й ще краще викладені.

В цілості вони вповні досягають своєї мети—зреферування інтелігентному укр. читачеві сучасних доходжень в світовій науці (ст. проф. П. Андрієвського: „Сучасні експериментальні досліді на межі між живим і мертвим“) і мистецтві („Сучасний стан світового мистецтва“).

Стаття проф. Д. Антоновича: „Український театр“ може вповні вважатися за коротенький нарис історії укр. театру. Кожний любитель театру знайде в ній солідну й високо-вартісну лектуру для себе.

Що до праці Л. Білецького „Поетико-психолог. школа та перспект. літ.-наук. критики“, то, на нашу думку, автор не досягнув своєї мети,

яку він напевно має, пускаючи в світ цю статтю. І ось чому. В статті „Поет.-псих. шк. та перспект. літ.-наук. крит.“ Л. Білецький розглядає три різні літературно-наукові об'єкти: 1) Науково-літератур. творчість знаменитого українського вченого О. Потебні, 2) намагається накреслити основи для поетико-психолог. школи, що дають себе витягти з наукової спадщини нашого вченого і 3) на підставі праці над двома попередніми темами Л. Б. пробує дати т. з. перспективи літ.-наукової критики. Ми цілком погоджуємося з автором, що „Взгалі його (О. Потебні) наукові праці тяжко читаються, вимагають напруженої уваги; при студіях про окремі поетичні твори його систему можна зрозуміти лише тоді, коли прочитаєш кожен студію кілька раз підряд“. „Н.У.“, ст. 164).

На превеликий жаль, шановний референт нічого не зробив на те, щоб систему ту удоступнити для ширшого загалу нашої пересічної інтелігенції.

Уснащення ж статті зсилками й виносками з праць О. Потебні ще більш скорочує можливість зазнайомлення з нею.

Нам здається, що коли б Л. Б. розбив свою статтю по тій схемі, яка накреслена нами вище, та відповідно до певних вимог журналістичного викладу опрацював її, тоб-то випустив окремі статті, що зв'язані були б провідною ідею (на-

укова творчість О. Потебні), то така праця його була б дійсно вартісною лектурою для сучасників.

Що до літературного боку книжки, то тут перше місце належить новій п'есі В. Винниченка „Гріх“.

В одному з близьких чергових чисел „Веселки“ ми дамо окрему статтю про ню. Публіцистика представлена В. Винниченком („Єдиний революційно демократичний національний фронт“), К. Коберський („Господарське самоврядування“), В. Самійленко („З укр. життя в Києві в 80 рр. XIX ст.) та дрібними статтями інформаційного значіння різних інших авторів.

Поезії надруковали О. Олесь, В. О'Комор—Вилинська і згаданий нами Ю. Дараган. Гірка сучасність, біль серця із-за втрати Батьківщини—оце зміст Олесевих „Проходять дні“ і „Одспівав я пісні вже свої“. Вміло поставлені відділи хроніки, інформації та бібліографії доповнюють загальне враження від читання нового органу.

— ж —

Видавництво „Чорномор“.

Камінець на П.—Одеса, друкарня в Каміші.

За короткий час своєї видавничої діяльності „Чорномор“ встиг випустити ряд гарних і потріб-

них книжок в царстві белетристики й науки. До белетристичних видань, які встигло видрукувати видавництво, можна віднести переклади М. Селегія та Ф. К. Перший зуміраїнізував „Казки Стоду“ В. Дорошевича, а другий „Монну Ванну“ М. Метерлінка. З оригінальної белетристики найкраща річ В. Корнієнка „Запорожський клад“, казка. Ця книжечка, зрештою, тільки відбита в друкарні „Чорномора“, а видала її бібліотека „Молодим козакам“, Київ—Львів.

До наукових книжок, що вийшли від „Чор-

номора“, належать твори: Л. Білецького (Історія укр. літерат., I вип. I тома), В. Корольова - Старого (Повстання органічного життя на землі), та ряд книжок інших авторів.

Старанне редагування, така сама коректа, брошурування тощо—все це доповнює солідну й ретельну працю „Чорномора“.

А. КОР—СЬКИЙ.

Х Р О Н І К А

РІЧНИЦЯ ІСНУВАННЯ ЛІТ.-АРТ. Т-ВА „ВЕСЕЛКА“.

17 травня 1923 р. в помешканні читальні У.М.С.А. відбулася врочиста академія святкування першої річниці діяльності літерат.-арт. Т-ва „Веселка“.

Академія складалася з двох відділів. У першому відділі виступали референти: І. Зубенко (реферат про діяльність Т-ва) і Е. Малайюк (реф. „Мистецтво—Зброя“). Другий відділ відкрився реф. М. Селегія „М. Осика та його творчість“. Реферат прочитав Б. Базилевич. Далі пані Рожнова-Дядишю, Безус, Каспертова, ц.п. Касперт,

Пухальський, Малайюк, Базилевич та інші декламували твори авторів, що друкувалися на протязі першого року існування „Веселки“ на її шпальтах.

Опісля деклямацій читалися народні й гуморески. Особливим успіхом користувалися народні Батим-вича й Базилевича. Перший дав народні на твори М. Осика, а другий на Е. Малайюка. Щиру веселість викликали гуморески Данила Левського і Чирського.

Закінчилася академія подякою гостям за вшанування своєю присутністю вечериці. Подяку, як і вступне слово при відкритті академії, висловив А. Коршнівський.

До моменту відкриття вечеру було отримано ряд привітань від громадськ. організацій та окремих осіб.

З посеред цих останніх особляво приємно вражає привітання від нашого співробітника П. Лана, яке ми тут і подаємо без змін.

НОВИМ „КАМЕНЯРАМ“ ВЕСЕЛКОВЦЯМ.

На пам'ять 17 травня 1923 р. присвячую.

Нехай рік цей минув повний горя і сліз,
Він надій в кращі дні не розбив, не розніс.

Було тяжко іти серед тернів густих,
Всеж на ваших устах спів не змовк, не за-
тих.

Із розбитих грудей, з котрих кров вже ли-
лась,

За свободу людей пісня громом неслась.

І будила вона всіх байдужих до пут...

І на шлях той вела, де лиш—„буть чи не
буть.“

І на гору звела... І Обор засіяв...

Розірвалась п'ятьма і брат брата пізнав...

І вже йдуть два брати до одної мети—

Шляхом—„Буть чи Не будь“, а Вкраїну спас-
ти!

наступив новий рік... Але що з нього Вам?
Новий дріт, новий піт, стара смерть од кай-
дан!

Вся Вселенна в сріблі! Вся Природа в цві-
тах!

Кругом Вас як в тюрмі,—тільки й світла:—
в очах.

Але що для Вас дріт? Пустий звук Вам
тюрма!

Мед солодкий той Вам—піт! Для Вас смер-
ти нема!

Ваша Віра—Цвіти! Ваша Пісня—то Світ!
Чого вам не знайти і не знати по—вік.

Так ведіть же перед! Научіть нас співать,
І як чесно прожити, і як з честю вірать.

І прославить во вік наймолодший В-ш брат.
Буде з роду у рід Вашу Пісню співать.

ПАВЛО ЛАН.

15—V—23 р.
Галичина.

ЛІТЕРАТУРНИЙ МІСЯЧНИК „ВЕСЕЛКА“

(З нагоди першої річниці існування).

Концентрація укр. інтернованого війська в
районі Капіша наприкінці 1921 і початку
1922 р.р. спричинилася до того, що цей табор
став центральним пунктом, в якому могли бачи-

тися культурні працівники, які разом з вільнолюбними перебували на Інтернації.

Яко наслідок цих побачень, взаємного зазнайомлення між собою тощо й повсталася ідея заснування літературного журналу „Веселка“.

13 травня 1922 р. гурток молодих таборових літераторів, що складався з С. Довгала, М. Селегія, М. Загрянного, Ю. Дарагана та інших скликав організаційні збори, які мали вирішити справу заснування літерат. органу. На збори, що були скликані при допомозі віддзвілу, прибула більшість членів літ. арт. т-ва „Вінок“.

Одсіля обміну думок, накреслення і проору журналу, прийняття назви його („Веселка“) було обрано Редак. Колегію, до складу якої ввійшли: А. Листопад (10 голосів) і Зубенко (10) А. Борщівський (9) (усі три члени літ. арт. т-ва), „Вінок“ М. Селегія (13) (член ініціативної групи); Ф. Крушинський (15). Головою ком. обрано Крушинського. Одсіля відомлення Р. К. повстала думка об'єднання журналу з Т-вом „Вінок“. Об'єднання таке й сталося 9 червня 1922 на тому, що Р. К. ввійшла до Т-ва „Вінок“, яке автономна одиниця, а товариство „Вінок“, прийняло назву — „Веселка“.

Мистецькі прямуювання „В.“ полягали на таких основах: 1) об'єднання українських письменників (особливо молодшої генерації) без ріжниць напрямків біля одного органу. 2) допомога для

розвитку найбідніш і найбідніш індивідуальностей зокрема тих із них, які прилучилися до „В.“ і 3) виховання, популяризування й узагальнення націоналістич. укр. мистецтв в сучасному укр. мистецтві, а також перекладання й привітлення на його ґрунті кращих зразків зах.-європ. мистецтва.

На початку існування журналу біля нього гуртувалося біля 20 осіб мистецьких таборових письменників. На прикінці ж першого року кількість назвиськ авторів збільшилася до 50 осіб, переважно з позатаборових сил. Ось їх список (в хронологичному порядку): М. Грива (11 разів), І. З—ко (8), А. Паделист (15), М. Селегія (15), В. Ненупацький (4), Лариса Блява (4), Юрій Дараган (14), Б. Грінвальдт (8), П. Опиренко (2), Ф. Крушинський (3), Л. С. (1), А. Кор—ський (7), Д. (1), Сіков (1), П. Омельченко (3), Борис Б. (10), Ів. Блаватний (3), М. Дараган (1), М. Айдава (1), Максим Сизий (1), Євген Малайюк (15), М. Подолька (4), М. Осика (8), С. Довгаль (3), Леонід Шинь (4), Даш (3), І. Л—о (8), Олександра Карманюк (6), К. Подішук (2), Д-р Осип Турянський (1), К. Лавринюк (1), Данило Левський (3), А. Монтезор (3), С. Левченко (1), Лебединський (1), Меріам (4), Ант. Павлюк (3), Бор. Гомзім (2), Апелоній Листопад (16), О. Петрійчук (1), В. Лимиченко (5), Р. Петрійчук, Галина Орлівна, Ст.

Ратич, Р. Скаський, Л. М., Павле Сірий, Ясько Ромен і А. Коршнівський дали по одному твору. Графічні репродукції дали для журналу: П. Омеляченко (18 рисунків), А. Жуків (3), В. Цимбал (2), В. Дядинок (2) і Зубко-Мокієвський (1).

За перший рік існування журналу дав 8 зошитів, які разом мають біля 20 друкар. аркушів. Окрім того журнал видав: альманах „Озимина“, драми: „Мотря Кочубєївна“, „Максим Савеній“ і „Пятій акт“.

* * *

На початку другого року існування журналу Редакційна Колегія розпалась і начальний провід перейшов до рук Е. Маланюка і М. Селегія при відповід. редакторі А. Коршнівському. Причини розпаду Р. К.—переобтяження культ.-освіт. працею поза рамками журналу двох інших її членів: Ф. Крушинського та І. Зубенка.

* * *

На протязі першого року існування журналу про нього написали критичні статті такі газети й журнали: „Громадський Вістник“ (1922) „Рідний Край“ (1922), „Народне Слово“, (в Америці, ч. 16, 19. IV. 23), „Укр. Сурмач“ (1922), „Укр. Прапор“ (Відень 1922), „Промінь“ (Буковина, 1923), „Нова Україна“ (Прага—Берлін,

1923) та інші газети і журнали, яких, на жаль, редакція не має в своєму архіві.*).

Українська антологія в німецькій мові.

Знаменитий німецький критик, проф. Роберт Плен, у спілці з автором „Поза межами болю“ й „Думи прагнє“ д-ром Осипом Турянським зараз працюють над уложенням української антології на німецькій мові. До сієї пори їм вдалося перекласти матеріалу біля 20 друкар. арк. Повна антологія матиме біля 40 др. арк. Добір перекладчиків (д-р О. Турянський і проф. Р. Плен), що самі суть письменниками, критиками і першорядними знавцями мов, з якими вони мають до діла, працюючи біля антології, може бути запорукою того, що ця книга уявлятиме зі себе щось особливо досконале серед решти книжок подібного роду. В той же час, це буде перша праця, з якої європейські письменники, критики й широкий загальний зміє виробити певне уявлення про українську літературу взагалі та про поодиноких її представників зокрема.

*) Редактори „Веселки“ уклінно просять усіх осіб, що читали щось про „Е“ в органах, які не ввійшли до цього списку, ласково повідомити їх про це. Особливо цікавить критика з Великої України, яку тамшня преса друкувала про „Е“, але яка до них не дійшла.

Кожного автора, твори якого дістаються до антології, обидва перекладчики докладно студіюють і беруть від нього тільки ті речі, що найбільш питомо представляють основні риси його творчості, з одного боку і з другого, що найбільш відповідають вимогам вищої сучасної естетики. З метою здобуття кращих досягнень у цьому віношенні впорядки антології наважали стисле листування з багатьома сучасними авторами.

Друкуватиме книжку одне з першорядних європейських видавництв.

Лекція „Шляхи мистецтва“ п. П. Холодного.

20 і 21 черня б. р. у Щипьорнинському й Калішському таборах п. професор П. Холодний прочитав лекцію під назвою „Шляхи мистецтва“. Давши загальний нарис розвитку мистецтв у минулому, референт перейшов до огляду сучасного західньо-європейського й українського мистецтва.

Кубізм, по думці референта, є питоме явище в житті сучасного мистецтва. Він повстав у націй з великою міською культурою. Чотирьохкутники міських будівель, ламані лінії вулиць, гранчасті форми міських речей—все це спричинилося до витворення в психіці зах.-європейського мистця здібности в усьому добачати оту міську гранчастість.

З цього повстав кубізм. У нас, на Україні, він не має ґрунту, бо ж наша національна етихія—село, що сполучене з полем, садом, степом, ланами, лісами,—тоб то з предметами, що закреслюються широкими й свободними лініями.

Наше мистецтво має свою блискучу минушину, вироблені традиції й черпани скарби мотива, форм кольорів тощо. Наші килими, наш іконопис, наш орнаменти на посуді, на речах домашнього обіходу; нарешті вишивки, писанки, плахти, пояси і т. п.—все це уявляє непочате поле для мистецької творчости. І те поле жде своїх працівників, щоб дати для них багату й щедру нагороду за працю їх.

Концерт-баль жіночої громади С. Ю. Ш.

16 червня 1923 р. в Каліш. табор. театрі відбувся концерт-баль, що влаштувала Жіноча Громада С. Ю. Ш. Вокальна частина вечора складалася з сольових виступів голови Громади п. Лебедевої-Валійської та скрипака і піаністки (брат і сестра) Вількомірських, які, не належачи до складу інтернаціоналістів, всеж таки згодилися виступити перед нашою аудиторією і тим спричинилися до артистичного і матеріального успіху його.

Прекрасна шкода, тонкий мистецький смак, сильний темперамент—оце головні ознаки талану п. Вількомірського. Деякі з точок програму артист примушений був повторювати на bis (Угорський танець, оп. 6. Рахманінова та інші).

Меломани наші, які давно вже не чули справжньої артистично-виконаної гри, в цей вечір були вповні задоволені. Пані Вількомірська головним чином акомпанювала для брата і тим розділяла його великий успіх на нашій сцені.

Поважним конкурентом для цих двох гостей з волі була п. Лебедева-Валіська, яка виступила в ролі Катерини, в опері Аркаса з тією ж назвою. (Виставлено було 3 акт.) Співачка майже рік не показувалася на нашій сцені. За цей час вона, очевидно, поклала багато праці над удосконаленням свого музичного і драматичного знання. Це було помітно в вокальному і драматичному виконанні як самої ролі Катерини, так і в тих речах, які вона проспівала в останньому відділі відчитного концерту. (Арія Гальки з другого акту оп. „Галька“, муз. Монюшка та низка українських романсів і пісень).

Вурхливі оплески й повторення на біс можуть бути запорукою того, що її праця не пішла марно. Мав успіх п. Теліга за свою гру на банатурі.

„Казка старого млина“ Черкасенка на Каліш. таб. сцені.

Старанно й з великим накладом праці виставили Калішане в день бенефісу актора П. Касперта „Казку старого млина“.

Пройшла п'єса рівно, а в деяких місцях навіть гарно. (Фінальна сцена другої дії). Пані Касперт (Мар'яна), Кожухівська (наречена), Рожинова-Дядинюк (Сусана), п. п. бенефіціант (Вагнер), Пухальський (Подорожній), Івоненко (Гірохні), Дядинюк (мільник) і Кравецький (землемір) дали задовольняючі кресції Черкасенкових героїв. Тип Вагнера бенефіціантові вповні вдався, так само як Пухальському тип робітника.

Відмічимо декорації і дії, що належать пензлю В. Дядинюка. На нашій сцені—це паршина. Розполог куліс, зад-

нього шлану, фарби тощо—все це вказує, що в особі п. В. Дядинюка маємо досвідченого й талановитого декоратора.

+

26 травня 1742 року в м. Ясах спочив у Бозі, стомлений тяжкою працею для Батькішими на чужині,

ЯВП. Гетьман Пилип Орлик.

творець конституції України.

В 181-у річницю смерті Великого Українця—Емігранта схилимо чоло перед наметом величньої пам'яті Патріота, Лицаря й інтелігента, що був одною з найясніших постатей XVIII століття в Європі і славним репрезентантом української культури.

Хай життя Його на чужині світлим ідеалом горить нам в сумну добу еміграції!

+

27 квітня ц. р. скінчилася ДЕСЯТА РІЧНИЦЯ з дня смерті славного письменника України

Михайла Коцюбинського.

Вічна слава непереможному духові Його!

На пресовий фонд склали пожертви:

1. Гр. Терлецький	15,000 м. п.
2. Марія Роток	10,000 м. п.
3. Софія Нечаюк	10,000 м. п.
4. Гіковий	5,000 м. п.
5. Железаський	5,000 м. п.
6. В. Чорнодоля	5,000 м. п.
7. Р. Терлецький	10,000 м. п.
8. В. Нікулін з Варшави 17 кил газетов. паперу.	
9. Олександр Зубенко	10 левів болг.
Разом 10 л. 6.1 60,000 м. п.	

Редакція: Е. Маланюк,
М. Селегій.

Почтова скринька

ЛЕВКО РОМЕН. Надсилайте частіш і більше Співробітництво ваше приймаємо. Висилаємо окремого листа. ГУЦУЛ. Надсилайте ще.
К. ЯРОСЛАВЕНКО. Вірші технічно за слабкі. Проза ліпше, не пішло. Надсилайте ще.
КУБАЧІВСЬКИЙ. Не пішло.
САМЧУК. Вірші ліпші—ще не поезія.
СОКОЛЕЦЬКИЙ. Треба багато ще працювати.
СТЕПОВИЙ. Для „Веселки“ не підходить.
ДИЖДЬВОЖИЧУ. В наступнім числі дещо піде.
Надсилайте більше

Відповідальний Редактор
А. Коршнівський.

Художня оздоба журналу під доглядом Петра Омеляченка і В. Дяди́нюка.

О Г О Л О Ш Е Н Н Я.

В недалекому часі має вийти з друку ч. 1 воєнно-наукового журналу „ТАБОР“ під редакцією: Генерального Штабу Генерал-Хорунжого В. М. КУЩА, Генерального Штабу Генерал-Хорунжого М. О. КАПУСТЯНСЬКОГО і професора В. К. ПРОКОПОВИЧА.

Журнал має метою: досліджування здобутків Світової війни і нашої Визвольної боротьби і ознайомлення з найновішими винаходами з царини воєнної техніки, взагалі освітлення всіх галузей воєнного діла.

В журналі згодні брати участь майже всі наші видатні військові керівники і працьовники пера; також і видатні цивільні досліджувачі нашої історії (Надністриччя і Надністриччя).

За прислани і ухвалені до друку статті гонорар редакцією виплачується негайно.

Ціна журналу за один примірник: до виходу з друку 17 000 м. п., після виходу з друку 25 000 мар. польск. з пересилкою в Польщі. За кордоном—5 франків французьких без пересилки.

Адреса: Polska, Kalisz ul. Kolejowa 85, mieszk. Chorowskiego dla P. zandruka.

Кожда Читальня, Бібліотека, Освітнє Товариство, Учителство і всі, що цікавляться укр. книжкою, повинні передплачувати бібл. журнал „Книжка“, який виходить вже третій рік і подає статті на освітні, бібліотечарські і книгарські теми, реєструє всі новини укр. літератури, подає фахові рецензії на нові видання, подає адреси всіх українських видавництв, часописів і книгарень—одним словом, старається поєднати поширенню укр. книжки і любові до неї серед найширших кругів укр. народа.

Передплата вносить 30 000 м. п. За границею передплата рівняється 20 кратній оплаті за заграничний лист рекомендований після тамошньої почт. тарифи. Із заграничї гроші належить пересилати в рек. листах.

Видання до обміну і рецензії, рукописи, замовлення і передплату слати на адресу:

Іван Чепіга, проф. гімн. Станіславів, вул. Липова, ч. 7 (для „Книжки“).

